

Mokslo Lietuva

UŽTŪROS ŠIANDIENINĖS ELEKTRONIKOS KELIJE ■ 4, 5 p.

KLASIKINĖS MECHANIKOS ISTORIJS TYRIMAI LIETUVOJE ■ 5 p.

PRISIMENANT JONĄ

BALKEVIČIŲ ■ 10, 11 p.

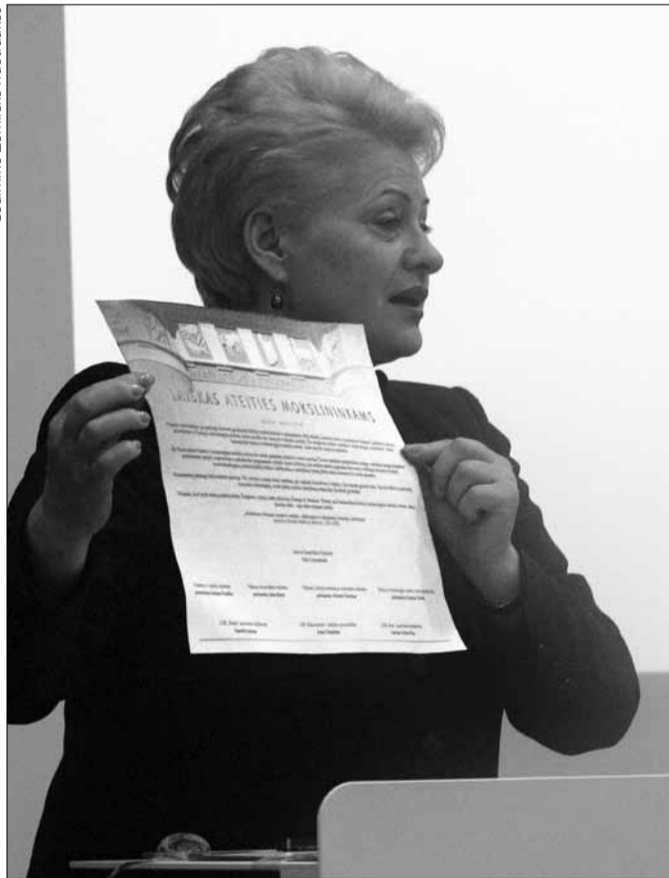
■ p. 5 Padėka Vilniaus universiteto Orientalistikos centrui

■ p. 2, 3 Romualdo Ozolo gyvenimo upe

Nr. 18 (506)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

SIMBOLINĖ KAPSULĖ ĮPRASMINO LIETUVOS KAIP Į PROTUS INVESTUOJANČIOS ŠALIES ĮVAIZDĮ

Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės rankose – laiškas ainiams

Švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis ir Vilniaus universiteto rektoriaus pareigas laikinai einantis prof. Jūras Banys įmūrija kapsulę su laišku ateities mokslininkams: vykumą stebi Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, VGTU rektorius prof. Alfonsas Daniūnas bei Fizinių ir technologijos mokslų centro direktorius prof. Gintaras Valušis

2013 m. spalio 11-oji į Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro istoriją įeis kaip statybos pradžios diena. Tai simbolinė data, reiškianti, kad tą dieną pradėtame statyti centro pastate įkasta kapsulė su laišku ateities kartoms.

Į iškilnių ceremonijų atvyko Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, švietimo

ir mokslo ministras Dainius Pavalkis, laikinai Vilniaus universiteto rektoriaus pareigas einantis prof. Jūras Banys, Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius prof. Alfonsas Daniūnas, Fizinių ir technologijos mokslų centro direktorius prof. Gintaras Valušis, UAB „Hidrostatyba“ valdybos pirmininkas Jonas Damušis, UAB „Fima“ generalinis direktorius Gintaras Juknevičius ir

daug kitų garbingų svečių, akademinės bendruomenės narių.

Universitetų ir slėnio sinergijos ženklai

Iškilnės prasidėjo moderniausiame nepriklausomybės metais kultūros reikmėms Lietuvoje iškilusiame statinyje – naujojoje Vilniaus uni-

versiteto bibliotekoje. Simboliška, kad jis išaugo Studentų miestelyje Antakalnyje, kur kyla ir „Saulėtekio slėnis“. Teisingas renginį vedusio Rolando Maskoliūno pastebėjimas: šalia moderniausio kultūrai skirtos statinio po kelerių metų išaugo moderniausias mokslo statinys – Nacionalinis

■ Nukelta į 9 p.

Pokalbis su diogeniška moterimi iš Kipro

Rugsėjo 25–26 d. LR Seime vyko Europos kalbų diena (rugsėjo 26 d.) skirta tarptautinė konferencija „Vienijanti įvairovė: kalbų reikšmė mobilumui, darbui ir aktyviam pilietiškumui“. Konferencija įtraukta į Lietuvos pirmininkavimo Europos Tarybai renginių programą. Kaip įprasta solidiems tarptautiniams forumams, įžanginiame posėdyje dalyvius ir svečius sveikino aukšti Lietuvos ir Europos Komisijos pareigūnai: Seimo Pirmininkas Vydas Gedvilas, švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis, renginio globėja Europos Komisijos narė Andriula Vasilijū (Androulla Vassiliou), Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato generalinis direktorius Rytis Martikonis, Europos

nacionalinių kalbų institutų federacijos (EFNIL) prezidentas prof. dr. Gerhardas Štikelis (Gerhard Stickel) ir Lietuvių kalbos instituto direktorė doc. dr. Jolanta Zabarskaitė. Sveikintojų lūpomis prabilo Nobelio literatūros premijos laureatas Česlavas Milošas (Czesław Miłosz) ir Renesanso laikų šviesuolis Mikalojus Daukša. Viena citata iš 1953-ųjų, kita iš 1599-ųjų metų, bet abiejų autorių mintys skamba šiuolaikiškai ir aktualiai moderniai Europai, kuriai rūpi daugiakalbystė ir brangi kiekviena atskira kalba. Vienijanti įvairovė – lakoniška ir talpi žodinė formulė, išreiškianti Europos Sąjungos kalbinės politikos esmę, kuri įprasminta ir konferencijos pavadinime.

Pagrindinis konferencijos pranešimas Europos

kalbų dienos proga buvo patikėtas lietuvių rašytojai ir vertėjai Daliai Staponkutei, šiuo metu gyvenančiai ir dirbančiai Kipre. „Tarp Viduržemio ir Baltijos periferijų: kalbinės trajektorijos ir galimybės“ – tokią pranešimo temą pasiūlė ir sėkmingai išrutuliojo autorė, tikriausiai niekam neužkliuvo ir sąvoka *periferija* jos pranešimo pavadinime. Kitaip buvo prieš dvylika metų Čilėje, kai žinomas mokslo istorikas perskaitė pranešimą „Čilė kaip mokslinė periferija: tragiškasis Domeikos gyvenimas“. Pranešimas iššaukė Čilėje gyvenančių Ignoto Domeikos palikuonių nepasitenkinimą, kurie jautėsi giliai įžeisti – kaip galima Čilę, tegu ir XIX amžiaus, vadinti mokslo provincija...

Lietuviams būdingas didesnis savikritiškumas

ne tik savo, bet ir savo šalies atžvilgiu, kurios nebijo pavadinti periferija ir net gūdoka provincija, tad ir Dalia Staponkutė tautiečių paprotinimų tikriausiai neišgirdo. Net jei kam ir kilo kokia abejonė, tai greitai nuslopo, kadangi pranešėja jau pirmais sakiniiais išaiškino graikų kalbos žodžio *perifero* įvairias prasmes, o jos daug platesnės, negu esame pratę sieti su periferija. Graikiškai *perifero* reiškia judėjimą, susijusį su pernešimu, prasmės keliavimu, abejone, aistringa diskusija ir naujų ribų nubrėžimu. Žodžiu, daugiaprasmi sąvoka.

Senas sąvokas pripildyti naujomis prasmėmis ir turiniu ne mažiau naudinga ir svarbu kaip senus

■ Nukelta į 6 p.

Romualdas OZOLAS. Per bevarde gyvenimo upę (2)

Pradžią Nr. 17

Žymų politiką ir visuomenės veikėją, filosofą, redaktorių, Kovo 11-osios Akto signatarą Romualdą OZOLĄ kalbinome kelionės į Laukuvą metu, kur 2013 m. sausio 31 d. buvo iškilmingai minimos „Mokslo Lietuvos“ pašnekovo bendrakursio Norberto Vėliaus 75-osios gimimo metinės.

Šiaurėje pasijutau savimi

Mokslo Lietuva. Apskritojo stalo diskusijos praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio viduryje „Kultūros barų“ žurnalo redakcijos darbuotojų sparnų nenusivilino?

Romualdas Ozolas. Priešingai, iš pradžių buvau įsiutęs. Po vos pradėjusio eiti žurnalo sutriuškinimo 1965 m. ne aš vienas galvojau išeiti iš redakcijos. Kadangi redaktorius A. Baltrūnas leido ne tik dirbti, bet ir pavažinėti po „plačiąją šalį“, 1966 m. išvykau į Tolimuosius Rytus ir Sibirą, o 1967 m. į Šiaurę, Barenco jūros ir Kolos pusiasalio link – norėjau pamatyti erdves, kuriose reziduoja Tarybų Sąjunga, tad viskas lyg ir apribo, susigulėjo.

ML. Kokių įspūdžių parsivežėte iš tų kelionių?

R. Ozolas. Parsivežiau įspūdžių, tik patvirtinusių mano nuostatas: viskas vyksta čia, Lietuvoje, o nauda iš kelionių tik ta, kad gauni patvirtinimą, jog to, ko reikia, ten tikrai nėra.

ML. Vylėtės išvyti tautų laisvės išraišką, o pamatėte engiamas ir išnaudojamas tautas?

R. Ozolas. Kitaip galvojau – sprendžiau savo asmenines dvasines problemas. Kas yra laisvė ne kaip sąvoka, o konkrečiai – kaip gyvenimas. Nuvažiauvau iki Japonų jūros, toliau nenukaksi, net į Sachaliną neįleido. Išsimaudžiau Japonų jūroje, sienos ribą lyg ir peržengiau, bet ar tai ir yra laisvė? O gal tai, kad atvažiauvau čia ir tą ribą pamačiau?

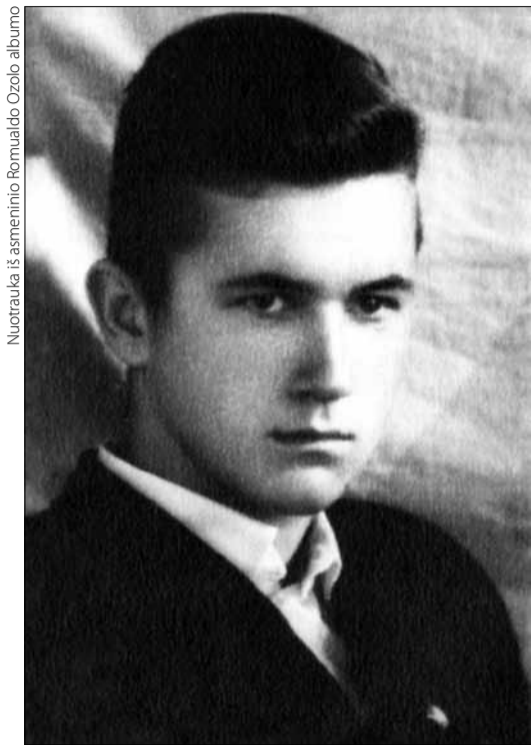
Stiprų ontologinį potyrį parsivežiau iš Šiaurės, kai iš Archangelsko laivu keliavau į Murmanską, paskui iki Onegos ežero traukiniu, Onegos ežerą perplaukiau garlaiviu iki beveik negyvenamo kranto. Žinojau, kad ten esama petroglifų – senovinių piešinių ant pakrančių uolų. Norėjau juos rasti. Ėjau naktį ežero pakrante, nes baltosios naktys, beveik šviesu. Kai kelių pastojų upė, iškilo rimtas klausimas: kas toliau? Galima bandyti plaukti, bet kas, jeigu nuneš į ežerą? Ten daug išblaškytų sielių, tad pasiėmiau rąstą, pasidėjau ant jo kuprinę, pats išsirengiau ir laikydamasis rąsto perplaukiau. Buvo įveikta ne tiek upė, kiek mano baimė, nepasitikėjimas savimi. Tada pajutau: aš galiu. Šiaurėje pasijutau savimi su visa laisvės pajauta. Laisvė yra čia – manyje.

ML. Petroglifus pamatėte?

R. Ozolas. Pamačiau, parašiau apie tai straipsnelį. Mėginau juos patyrinti ir priėjau prie štai kokios visiškai antimarksistinės išvados: tikėjimas gimsta ne iš baimės, o iš džiaugsmo dėl galimybės bendrauti su virš žmogaus esančiomis galiomis. Religijos jas tik suprimityvina.

ML. Kas paskatino tokią išvadą padaryti?

R. Ozolas. Petroglifai dėliojami tik ant šviesių uolų ir šviesiose vieto-

Romualdas Ozolas tik pabaigęs Bazilionų vidurinę mokyklą

se. Tamsiose, niūriose vietose jokio petroglifo nėra.

ML. Bet nejaugi tokių nemarksistinė mintį sugebėjote prakišti į spaudą?

R. Ozolas. Ne, to mano straipsnio nespausdino.

ML. Patyrėte toliau Jūsų paties nesiekusį laisvės pojūtį. Laisvė uždaryta savyje.

R. Ozolas. Laisvė, kuri negalėjo būti paleista į viešąją erdvę.

ML. Supančiota laisvė.

R. Ozolas. Mano potyris tapo tokia mano nuosavybe, kurios dėka kitų veiksmų galėjau imtis labiau pasitikėdamas savimi.

ML. Visa mūsų tauta ne vieną šimtmetį buvo priversta gyventi su panašiai supančiota, savyje užsklęsta, viešai neišreikšta laisve.

R. Ozolas. Mat ką vadinsime neišreikšta. Kai su „Kultūros barų“ meniniu redaktoriumi Algimantu Patašiumi gerdavome alų, tai šitą laisvės pojūtį išreikšdavome tobulai. Betgi žinojome, kad Lietuva turi būti laisva ir nepriklausoma, o klausimas tik toks – kaip padaryti? Kai dabar skaitau ir spaudai rengiu savo dienoraščius, prisimenu: būta įvairių antisovietinių bandymų.

Tikrovė lenkė prie vis platesnių apibendrinimų

ML. Vengrų sukilimas 1956 m., Čekoslovakijoje 1968 m. prasidėjęs Prahos pavasaris baigėsi TSRS ir Varšuvos sutarties šalių kariuomenių invazija į šias šalis.

R. Ozolas. Vengrijos sukilimo metu dar mokiausi Bazilionų vidurinėje mokykloje. Kadangi turėjau pistoletuką, tai buvau toks beprotis, kad vos nesušaudžiau Kaganovičiaus portreto, kabėjusio mokykloje ant sienos. Katras iš klasiokų paskundė – tik naujaučiu. Saugumas pribuvo kitą dieną. Pistoletuką tėvas paslėpė, mokytojai taip pat padėjo suktis. Labiausiai – klasės auklėtoja ir fizikos mokytojas. Itin padėjo tėvo autoritetas. Jis buvo veterinaras, visų labai gerbiamas ir mylimas. Ir apylinkės pirmininkas buvo mūsų žmogus. Nežinau, kaip ten viską pavyko nuraminti, nes ir mane saugumietis apklausė nepiktai. Viską neigiau ir tolesnės eigos incidentas neįgavo.

ML. Jei visi pasirodė tokie geranoriš-

ki, kaip tuomet paaiškinti skundą?

R. Ozolas. Skundiko motyvų paaiškinti negalėčiau. Man buvo sumažintas elgesio pažymys iki 4. Kadangi mokyklai reikėjo, kad abiturientas gautų medalį už gerą mokymąsi, elgesio pažymys kitą ketvirtį buvo atstatytas iki 5, o sumažintasis pažymys anuliuotas mokytojų tarybos sprendimu.

1968 metais tėvas vėl gelbėjo. Rugsėjo 20–21 dienomis prasidėjo Prahos pavasario slopinimas, du tūkstančiai Varšuvos pakto tankų įvažiavo į šalį, kuri norėjo „socializmo žmogišku veidu“. Bijodamas, kad nepri-daryčiau kokių nors eibių, į Vilnių atvažiavo tėvas. Išgėrėme, kalbė-

buvome matę. O pasaulinis buvo beveik kasdienybė. Kad Maskva galėtų griūti kitaip, kaip per karą, sunku buvo įsivaizduoti. Su B. Genzeliu jo automobiliu išvažiuodavome į Dzūkijos miškus, ten buvo galima kalbėtis. Daugiausia vilčių siejome su TSRS ir Kinijos konfliktu.

ML. Su B. Genzeliu bendravote kaip su „Kultūros barų“ autoriumi?

R. Ozolas. Tuo metu jis Vilniaus universitete dėstė visuotinės filosofijos istorijos ir Lietuvos kultūros istorijos kursus, ėmė reikštis ir viešajame gyvenime. Aš buvau aspirantas. Teko bendrauti ir su Eugenijumi Meškausku, Jonu Repšiu, kitais filosofais, užsakinėti straipsnius „Problemų“ žurnalui, kurį tada redagavau. Padėdavau ir „Kultūros barams“, kurių problematika vedė į vis platesnius apibendrinimus.

ML. Ar daug bendraminčių, palaikytojų turėjote kad ir dėl idėjos pasinaudoti galimu karu Lietuvos labui?

R. Ozolas. Daug bendraminčių turėti negalėjome, kadangi nesigarsinome. Pas B. Genzelį rinkdavomės Vasario 16-osios progą. Tačiau tada vykdavo kitokie pokalbiai, svarstėme

ML. Pirmenybę suteikėte organizacijai darbu?

R. Ozolas. Taip, nugrimzdome į įtemptą kultūrinį veikimą, galima sakyti, pradėjome knygų leidėjų veiklą.

ML. Mintis, reikalaujanti patikslinimo, gal net platesnio komentaro. Esame tos kartos žmonės, kurie dėl geros knygos buvo pasiryžę daug kam. Kiti per naktį išstovėdavo eilėje, norėdami užsiprenumeruoti Pasaulinės literatūros bibliotekos seriją, neįtikėtina laimė buvo gauti Michailo Bulgakovo ar kitų autorių knygu.

R. Ozolas. Ypatingo komentaro gal ir nereikia. Knyga nuo pat tautos prabudimo buvo jos tapsmo pamatas. Ką reiškia knygnešystė – ar esame suvokę? Kaip esmingiausiai į okupuotųjų sąmonę atėjo Pirmoji Nepriklausomybė? – per išlikusias knygas, žurnalus. Niekada nepamiršiu, ką man atnešė „Naujoji Romuva“, ką reiškė to paties Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio apybraižos apie rašytojus, Antano Maceinos studijos apie buržuaziją, tautą. Sukurti ką nors tokio, kas pro visas ideologijos dogmas ir cenzūros užkardas atneštų iš pasaulio tiesos,

Bazilionų vidurinės mokyklos 1957 metų abiturientų laida per išleistuves su mokytojais ir tėvais. Pirmoje eilėje antra iš kairės sėdi Stefa Norkutė, greta – Romualdas Ozolas. Antroje eilėje trečias iš kairės sėdi Romualdo Ozolo tėvas Alfredas Ozolas, greta – mama Marija Ozolienė

jomės. Kai visai atsipalaidavau, tėvas su broliu mane „supakavo“ ir išsivežė į Bazilionus.

ML. Prireikė sovietų karinės avantiūros Afganistane, kad supuvusi „blogio imperija“ pradėtų griūti.

R. Ozolas. Kalbant apie nepriklausomybės viltį buvo dar vienas dabar beveik neminimas veiksnys – nuolatinė naujo pasaulinio karo grėsmė. Apie jo galimybę reikėjo ir galvoti. Buvo 1941-ųjų precedentas, kai pasinaudojus Vokietijos pradėtoju prieš Tarybų Sąjungą karu, Lietuvoje kilo Birželio sukilimas. Mes su bendraminčiais, tarp jų su Broniumi Genzeliu, mąstėme šitaip: reikia būti pasirėngus pirmosioms karo dienoms. Jeigu atominio smūgio nebus, frontas trauksis į Rytus, mes Lietuvoje galėtume skelbti valstybės atkūrimą.

ML. Analogija su Birželio sukilimu, bet kiek tuo metu apie tą sukilimą žinojote?

R. Ozolas. Žinojome ne tik apie sukilimą. Partizanų karą savo akimis

intelektualinio pobūdžio išsivadavimo variantus. Tada pradėjome kalbėti ir apie pagrindžio spaudą.

ML. Keliems gal ir buvo įmanoma tokias problemas nagrinėti, bet kuo daugiau diskutantų, tuo didesnė rizika būti susekiamiems. Juk saugumo tikslas buvo sekti kiekvienos laisvės minties reiškimąsi.

R. Ozolas. Bendravome tik su savais, labai patikimais žmonėmis. „Kultūros barų“ laikotarpiu dėl Algimanto Patašiaus galėjau galvą guldyti, jis buvo gilus antisovietiško nusiteikimo. Dailininkas Arūnas Tarabilda irgi buvo absoliučiai patikimas žmogus. Jei būtume sutarę: „Rytoj pradėdam“ – to būtų pakakę. „Problemų“ redagavimo ir vėlesniais metais, kai rinkdavomės vasario 16-ąją – švęsti B. Genzelio gimtadienio, – visi irgi buvo savi. Tiesa, po 1990-ųjų sužinojome, kad vienas iš „savųjų“ saugumui rašė išsamias ataskaitas. Tos vakaronės mums buvo naujų idėjų paieškų metas. Čia gimė ne vienas švietėjiško darbo sumanymas.

buvo uždavinys, kurio sprendimas man atrodė svarbesnis už visus kitus. Kadangi tikėjau, jog laisvas gali būti tik intelektualiai išprusęs asmuo, švietimą, ypač filosofinio išsilavinimo platinimą, laikiau savo asmeniniu uždaviniu. Taip per „Kultūros barus“ ir „Problemas“, kur parengėme pirmuosius pasaulio filosofijos klasikos vertimus, kelias nuvedė į „Minties“ leidyklą, kurioje radau savo tikrąjį – knygos leidėjo – pašaukimą. Šiandien kai kuriais ten nuveiktais darbais galiu pagrįstai pasidžiaugti. Neveltui „Mintyje“ gimė ir pirmieji savaitraščio „Atgimimas“ numeriai.

Lietuvai nusišypojo Dievo malonė

ML. Kultūrinis, organinis veikimas akivaizdžiai susišaukia su Birželio sukilimo vieno iš lyderių, Lietuvos laikinosios vyriausybės ministro pirmininko Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio (1903–1974) nuostatomis ir konkrečia veikla.

R. Ozolas. Jis buvo didžiai atsakingas žmogus, supratęs, kad nuo jo

ASMENYBĖ

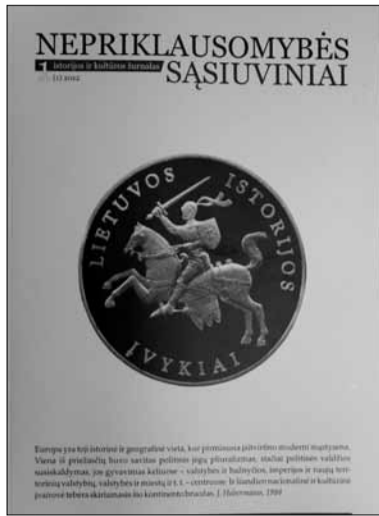
garbės ir atsakomybės jausmo, nuo jo veiksmo priklausė daugybės žmonių likimai ir Lietuvos ateitis. Kazys Škirpa būtų buvęs Lietuvai blogesnis variantas, vokiečių spaudimui jis būtų greičiau pasidavęs, galbūt būtume turėję kolaborantų vyriausybę. Esu įsitikinęs: Lietuvai buvo Dievo malonė, kad Laikinosios vyriausybės ministru pirmininku buvo lemta tapti būtent Juozui Ambrazevičiui-Brazaičiui. Neišleisdami iš Berlyno K. Škirpos, taikydami jam namų areštą, vokiečiai patys to nenorėdami pasitarnavo Lietuvai.

ML. Jeigu Vokietijos nacių vadovybė būtų galvojusi kaip Jūs dabar, tai būtų paleidusi K. Škirpą iš Berlyno. Akivaizdu, kad galvojo kitaip, būgštavo, kad Škirpa gali privirti košės.

R. Ozolas. Vokiečiai manė, kad be Škirpos Lietuvoje vyriausybė bus neveiksni, tačiau jie klydo.

ML. Per dvidešimt dvejus nepriklausomybės metus Lietuvoje jau spėjo susiformuoti nauja karta, supratusi valstybingumo ir tautiškumo svarbą, gebėjusi dėl šių vertybių aukotis. Tą parodė Birželio sukilimas ir pokario partizaninis judėjimas Lietuvoje.

R. Ozolas. Išties, tautos ateitis – tai ne fruerių klausimas, kaip atrodė Vokietijos naciams, o daug gilesnis klausimas, tautą sudarančių asmenų veiksmo klausimas.

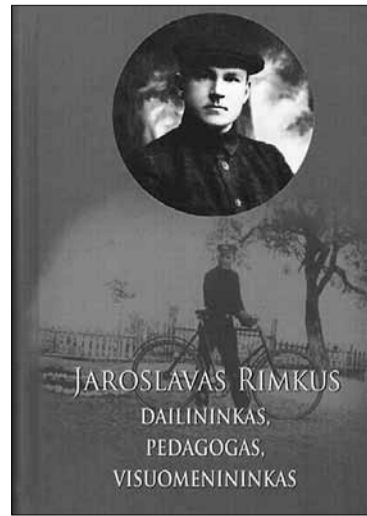

Žurnalo „Nepriklausomybės sąsiuviniai“ 2012 m. Nr. 1(1) ir 2013 m. Nr. 2(4) viršeliai

susipynusius klausimus, kai geriau patylėti! Lygiai taip pat patylėti buvo nutarta ir mūsų konflikto dėl Vilnijos klausimu. Esame politiškai bailūs. O intelektualiai esam be galo tingūs. Pasižiūrėkime, kokie faktai tebezuliniami net apie mūsų naujausią istoriją! Net šūrupas ima. Kai reikia pilstyti iš tuščio į dyka, nusišnekėti nesunku. Tačiau kai faktai vėl bandomi kreivinti, tąsyk greičiausiai nupirktais atidirbinėja Judo grašius.

drobė „Vytautas, laukiantis karūnos“. Dar vienas pavyzdys – Romualdo Ozolo pradėtas leisti žurnalas „Nepriklausomybės sąsiuviniai“, kuriame vyrauja autentiška medžiaga, neleidžianti istorinei tiesai nueiti užmarštin. Vardyti galėčiau ilgai. Taigi tikrovę kartais matome tokią, kokią norime matyti ir kokios ieškome.

R. Ozolas. Vardyti galėčiau ir aš: Rimantas Dichavičius išleidžia du milžiniškus toms „Laisvės paženklinimai“, rengia trečiąją. Algimantas Bučys

Vytieno Rimkus sudarytos knygos „Jaroslavas Rimkus – dailininkas, pedagogas, visuomenininkas“ viršelis

išleidžia fundamentalią studiją apie pirmuosius rašytinius tekstus Lietuvoje. Eugenijus Jovaiša sukuria trinomę studiją apie aisčius. Zigmas Zinkevičius parašo visos mūsų tautos istorijos apžvalgą „Lietuviai“. Kai kalbu apie intelektualus, turiu galvoje tuos, kurie taip save vadina – elitą. Mūsų minimieji jį priėmimų elitą nesiveržia. Tikrumas dar išlikęs ir periferijos kultūroje, taip pat ir laikraščiuose. Dabar štai mūsų šios kelionės metu peržiūrėjau „elitinu“ vadinamą dienraštį: tuščias, nėra ką skaityti, nebent apie skandalus.

ML. Kaip mokslininkų laikraščio redaktoriui man tenka daug bendrauti su įvairiais žmonėmis, tad galiu patvirtinti, kad daugiausia tikrumo vadinamojoje periferijoje, kurią šiandien ir drįsčiau pavadinti tikrąja Lietuva.

R. Ozolas. Miestuose matau prisitaikymo ir išdavysčių fejerverkus. Išlaikysieji ištikimybę Sąjūdžio idealams tegali priešintis darydami tai, ką asmeniškai laiko esant tikra, kalbėti ir rašyti tiesą. Tai vienintelis tikras kelias.

Seniai esu gyvenimo paraštėse

ML. Nenusivylėte daug metų kalbėdamas tiesą ir tik tiesą? Ar visados buvote ir esate suprstas?

R. Ozolas. Aš seniai esu, kaip dabar sakoma, gyvenimo paraštėse ir nė kiek dėl to nesijaudinu. Gyvenu savo gyvenimą, sprendžiu man rūpimas problemas, kurios, noriu tikėti, yra mūsų žemės problemos. Jei kas nesupranta, apie ką kalbu, tai tegu pagyvena dar ir pamėgina jas suprasti. O jei ne, tai kiekvienas ir toliau eisime savo keliais. Visados taip buvo. Kalbu apie tai, kas turėtų rūpėti kiekvienam bent kiek įsipareigojusiam savo tautai.

ML. Man niekad nešovė į galvą, kad galėtumėte būti gyvenimo paraštėse, nes visados buvote veiklaus gyvenimo pirmosiose gretose. Net jeigu dabar ir nesate Seimo narys, nevadovaujate vienu iš įtakingų partijų šalyje.

R. Ozolas. Su valdžia mano baigta visiems laikams, daugiau niekad nepretenduosiu į jokią valdžią ar valdžiukę. Valdžia nieko neišsprendžia, valdžia tik atstovauja, naikindama pačius atstovus. Mano didžiausias rūpestis – išlikti laisvu, koks ir buvau plaukdamas Japonų jūroje ar per man bevardę Onegos ežero upę. Kai esi vienas su savimi, padėti sau gali tik pats.

ML. Man Jūs atrodote ir dabar plaukiantis per bevardę gyvenimo upę, nes išties esate laisvas, nesupančiotas dogmų, iš šalies primetamų nuostatų ar receptų. Niekam ataskaitų tikriausiai juk neduodate. Ir vis dėlto ar įmanoma visiškai laisvė, ar tai nėra savęs apgaulinėjimas? Pagaliau ar laisvė, tikra ar įsivaizduota, pati savaime suteikia laimės pojūtį?

R. Ozolas. Laisvė – tai sugebėjimas įveikti ribas. Laimė yra mitas, mėgiamas patikliųjų. Įsipareigojimas net ir tokiai viešajai veiklai kaip „Nepriklausomybės sąsiuviniai“ leidimas reiškia, kad reikės spręsti kompromisų problemą.

ML. Mintyje turite finansavimo užsitikrinimą žurnalo leidybai?

R. Ozolas. Taip, bet šios temos bent jau šiandien toliau neplėtkime.

Numesti seną odą, bet likti gyvate

ML. Kada pajutote, kad Sąjūdžio, kelio į Nepriklausomybę medžiagą būtina spausdinti jau dabar ir neatidėliojant?

R. Ozolas. Pajutau gana seniai. Pirmąsyk – kai rengiau spaudai 1987–1990 metų, t. y. kelio į Nepriklausomybę, dienoraščius. Tai buvo 2005 metais. Pamačiau, kad daug ko nebeprisimenu, kai ką interpretuoju kitaip, o dėl kai kurių dalykų teks net pakovoti. Pastebėjau tendenciją ne tik „patobulinti“ tekstus, bet ir aiškinti juos taip, kad mūsų akyse vykusi istorija mums, jos dalyviams, ėmė rodytis vykusi visai ne čia. Apie „rašto nešėjų“ kohortą kalbėti buvo beveik banalu. Pirminiai šaltiniai – įrašai, rašytiniai tekstai, memuarai darėsi būtinybe. Pastaruoju metu randasi veikėjų, ne tik Sąjūdžio, bet ir Lietuvos istoriją interpretuojančių ir naudojančių savo asmeniniams politikos ir net verslo reikalams. Juos laiku ne tik nedraugais, bet ir idėjiniais priešais.

ML. Gal vertėtų pasakyti diplomatiškiau? Kam dauginti idėjinių priešų, jeigu ir taip jų pakanka? Juk pripažinote, kad yra tekę eiti į kompromisus, nes be jų neįmanoma – tai yra ne tik diplomatijos gyvavimo forma, bet ir išminties požymis.

R. Ozolas. Kompromisai visada pelkė. Ji gali laiduoti postą, ordiną, iškilmingas laidotuves, bet nieko daugiau. Išskyrus dvasinį degradavimą.

ML. Bet kiekvienam malonu girdėti gerą žodį, antraip seniai būtų išnykusi ir tokia sąvoka kaip komplimentas. Prisiminkime neramos sielos bardą Bulatą Okudžavą. Net ir jis, savo tekstuose nesiekęs kompromisų, kvietė sakyti vienas kitam komplimentus. Gyvenimas per trumpas, kad to nedarytume.

R. Ozolas. Komplimentai – kvepalai žmoniškosioms silpnybėms. Žinoma, ne viskas paklūsta proto įsakymams. Pagaliau ir žmogaus dvasia keičiasi bręsdama. Gyvatė kasmet numeta seną odą. Bet vis tiek lieka gyvate.

Bus daugiau

Kalbėjęs Gediminas Zemlickas

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Rašytojų klube pasitinkant Kovo 11-osios Akto signataro Broniaus Genzelio knygą „Tautinės savimonės išlikimas ir brendimas Lietuvos okupacijos sąlygomis“: knygos autorius, literatūros kritikas Valentinas Sventickas ir Kovo 11-osios Akto signataras Romualdas Ozolas (2013 m. sausio 24 d.)

ML. Tikriausiai pritarсите, kad 1941 m. Birželio sukilimas parodė sovietų okupacijos nepalaužtą lietuvių tautos stuburą, tautos, kuri nusipelno turėti savo valstybę. Deja, Lietuvos istorijoje ši tema vis dar neįgauna jai deramos vietos, kai kurie istorikai net klaidžioja svetimų interpretacijų ūkuose, Lietuvos įvairių menkinančių interpretacijų prieblandoje. Kaip atsitinka, kad iškiliasi tautos ir valstybės istorijos momentai nustumiami tarsi į užkaborius?

R. Ozolas. Blokada viskam, kas tikra ir iškilu Lietuvos istorijoje, visada buvo stebėtina. Apie didvyrišką partizaninį judėjimą tarybmečiu leista knygelių serija „Faktai kaltina“, kurioje viskas buvo apversta galva žemyn ir vedama tolyn nuo tikrovės. Birželio sukilimas ir šiandien bandomas sieti su pronacistine Lietuvos orientacija. Dar daugiau: kai kas Lietuvos laikinąją vyriausybę bando rodyti žydšaudystės legalizatore. Esama ir nutylėjimo pozicijos: kam į viešumą kelti taip

Kalbėti tiesą – vienintelis tikras kelias

ML. Bet juk nenorite išsirtarti, kad esame sugadintos tautos vaikai.

R. Ozolas. Apie tautą pasakysiu štai taip: tauta nebenori dirbti, o ar tai ne sugedimas – spręskite. Intelektualai rezultatų siekia trumpiausiu keliu – tų, kuriuos užsako įvairiausi fondai ir firmos. O kad kūryba kiltų iš vidaus ir būtų apie tai, kas skaudu, to šiandien vis mažiau ir mažiau.

ML. Viskas tampa verslu? Tas aki-vaizdžiai matyti. Bet štai Vidmantas Jankauskas sumano, sudaro ir išleidžia du „Kupiškėnų enciklopedijos“ toms. Pirmajame tome per 1 000 straipsnių ir 1 800 iliustracijų, antrajame – 1 200 straipsnių ir 2 300 iliustracijų. Abu toms išleido Vilniaus dailės akademijos leidykla. Aprėptos tik A–P raidės, tad bus ir trečiasis tomas. Arba štai dailininkas profesorius Giedrius Kazimierėnas Trakų istorijos muziejui padovanoja savo naują įspūdingą

Fotomenininką Rimantą Dichavičių Romualdas Ozolas vertina ir gerbia už jo fotografijos knygas, ypač albumus „Laisvės paženklinimai“ (šalia Zavenas Sargsyanas, kino režisieriaus Sergejaus Paradžanovo muziejaus Jerevane direktorius)

UNIVERSITETUOSE

SLENKSČIAI IR UŽTŪROS ŠIANDIENINĖS ELEKTRONIKOS KELIJE (2)

Vilniaus universiteto Kietojo kūno elektronikos katedros doc. dr. Mindaugas Viliūno pagrindinė mokslinio darbo sritis – krūvininkų transporto tyrimai ne-tvarkios struktūros medžiagose. Tiek šie tyrimai, tiek jo universitete studentams skaitomi kursai („Mikroprocesorių technologijos“, „Skaitmeninių signalų procesoriai“, „Skaitmeninių signalų procesorių taikymai“ ir „Kompiuterizuotieji fizikiniai ir technologiniai matavimai“ tiesiogiai siejasi ir su įterptųjų sistemų taikymu. Antrame pokalbyje su pašnekovu aptarsime sunkumus, išskylančius mūsų elektronikų kelyje.

Siekiant išvengti nusivylimo

Mokslo Lietuva. Nemažai gabių jaunų žmonių nori dirbti įterptųjų sistemų srityje. Su kokiais sunkumais jie dažniausiai susiduria, ką turėtų žinoti, kad nebūtų išankstinio nusivylimo?

Mindaugas Viliūnas. Lietuvos talentingiausias jaunimui didelių sunkumų kyla ne todėl, kad trūksta darbo vietų, nes darbo vietą, savo firmą ir pats žmogus galėtų susikurti. Blogiausia, kad pradedančiajam verslų rinka yra maža, o išėjimas į užsienio rinką toli gražu nėra paprastas. Neužtenka žinoti klientų reikalavimus, svarbu žinoti sertifikavimo ir kitas subtilybes, su kuriomis tenka susidurti. Tenka konkuruoti su pigiomis, nors ir ne itin kokybiškomis, bet dažniausiai tarsi sertifikuotomis Azijos kraštų prekėmis. Sakau tarsi, kadangi jeigu mėginame atlikti jų bandymus ir patikrą, neretai įsitikiname, kad jos dažnai deklaruojamų parametrų neatitinka. Kai mes savo gaminiams norime gauti sertifikatus, tai jiems keliami griežti Europos Sąjungos reikalavimai. Štai Elektromagnetinio suderinamumo laboratorija atlieka bandymus, griežtai įvertina gaminį, bet Vokietijoje, ar kurioje kitoje ES šalyje tos laboratorijos išvados pripažįstamos tik kaip patariamiosios – bandymai atliekami iš naujo. Nors mūsų laboratorija sertifikuota, bet jos bandymų rezultatai nepasitikima. Lyg ir nėra pagrindo nepasitikėti, bet nepatiklumas egzistuoja.

ML. Išėity, kad elektronikos inžinerijoje mes vis dar nesame lygiavertė Vakarų pasaulio dalis?

M. Viliūnas. Nesame įvairiapusiškai integravęsi į vakarietiška sistemą. Moksle yra kitaip, ten reikia projekto finansavimo, dotacijų, o inžinerijoje suprojektavai, pagaminai ir parduoti. Projektavimo srityje turime nebologų pajėgumą, gerus specialistus rengia Kauno technologijos ir Vilniaus Gedimino technikos universitetai, prisideda ir Vilniaus universiteto fizikai. Pagaminti taip pat galime ir visai nebologai, tuo labiau, kad Lietuvoje veikia ir stiprūs užsienio kompanijų padaliniai, elektroninių prietaisų gamybai besinaudojantys kontraktinių surinkėjų paslaugomis. Žinoma, tie gaminiai į rinką patenka su užsienio kompanijų ženklu. Lietuvos fizikai ir inžinieriai vertinami, nes dažniausiai

dirba ne nuo skambučio iki skambučio, bet vedini vidinio susidomėjimo. O rinkodaros, sertifikavimo dalykai užsienyje mums vis dar išlieka geroka kliūtis. Apie patentavimą nė nesinori kalbėti – patentas atsiperka tuo atveju, kai tavo prekė perkama, o kad ją pirktų, reikia turėti vardą, būti žinomam. Todėl kai kurie potencialūs pirkėjai stengiasi palaukti, kol patento galiojimas baigsis, ir netrukdomai pasinaudoja išradimu.

Lietuviški valdikliai japonų šviestukų gamybos linijose

ML. Lietuviškų lazerių kūrėjai turi išsikovoję nemažą tarptautinį pripažinimą. Kiek tai padeda tarptautinėje erdvėje įsitvirtinti ir kitų techninių krypčių Lietuvos mokslininkams ir inžinieriams, tuo pačiu dirbantiems įterptųjų sistemų srityje?

M. Viliūnas. Kaip minėjau, Lietuvos inžinieriai tarptautinėje erdvėje pakankamai gerai kotiruojami. Klausimas būtų, kodėl lietuviškų plačiau

ko gero, dirba su šiuo mūsų sukurtu valdikliu. Pavyko išplaukti kaip tik su ta banga, kad pasaulyje žinomi ir vertinami lietuviški lazeriai. Bet tai ne plataus vartojimo dalykas, o tik tam tikroms įmonėms reikalingi valdikliai.

Ar netobula techninė terminija stabdo pažangą?

ML. Ko reikia, kad Lietuvos mokslininkai ir inžinieriai galėtų imtis daug didesnių tarptautinių projektų?

M. Viliūnas. Mums reikia tapti tos srities tarptautinės sistemos dalimi, o tam reikia integruotis pagal daugelį parametrų. Gali nuskambėti juokingai, bet netgi tarptautinės terminijos reikalai yra svarbūs. Dabar visais būdais peršami lietuviški terminai, bet jei pagal visus taisyklingos lietuvių kalbos reikalavimus bus parašytas techninis tekstas, tai jo net ir patys tos srities specialistai nesupras. Nebent su naujais terminų žodynais pavyktų iššifruoti. Reiktų susitaikyti su tuo, kad

Docentas dr. Mindaugas Viliūnas pasakoja apie Vilniaus universiteto Kietojo kūno elektronikos katedros veiklą įterptųjų sistemų srityje

žinomų gaminių pasaulyje parduodama pernelyg mažai? Man pačiam yra tekę pasidarbuoti, projektuojant ir gaminant lazerio autofokusavimo valdiklius (kontrolerius) japonams, komplektuojantiems įrangą šviestukų gamybos linijoms. Tos gamybos linijos iš vadinamųjų vaferių (angl. Wafer), puslaidininkų plokštelių, pjausto šviestukus. Iš pradžių lazeriu įbrėžiamas brūkšny pas galą laužiama.

ML. Panašiai stiklius įrėžia stiklą ir pagal režį nulaužia?

M. Viliūnas. Skirtumas tas, kad stiklius naudoja rėžtuką, o šviestukai pjaustomi lazerio spinduliu. Technologinė problema ta, kad puslaidininkio paviršius nelygus, o lazeris turi būti fokusuotas į plokštelės paviršių mikrometro tikslumu. Jeigu nėra tikslaus fokusavimo, lazerio spindulys puslaidininkio paviršiuje arba neturi pakankamai galios „įrėžimui“, arba rėžis suformuojamas po paviršiumi. Dėl laužimo gali subyrėti kristalas, didėja nuostoliai. Suprojektavome tokią įterptąją sistemą, kuri seka paviršių, filmuodama labai greta 1D (vienos dimensijos) kamera ir pagal tai mikrometro tikslumu kilnoja lazerio fokusavimo galvutę. Bene 30 proc. visų šviestukų gamybos linijų pasaulyje,

tarptautiniai angliški terminai plinta ir reiktų leisti jiems gyvuoti.

ML. Kaip tada atrodytų lietuviški techniniai tekstai? Taptų pavyzdiniais barbarizmų tekstais. Rašykime aprobutus lietuviškas terminus, o į skliaustus dėkime kad ir įprastus angliškus. Profesionalai susikalbės ir puskalbe, bet studentams, inžinieriams, dėstytojams privalo diegti atakomybės gimtąjį kalbą jausmą. Juk nenorime, kad lietuvių kalba išvirtų į Franko Kruko žargoną.

M. Viliūnas. Visa tai suprantama. Tačiau kalbininkai turėtų didinti toleranciją užsieniniams terminams. Pirmiausia nesiūlyti iš piršto laužtų lietuviškų terminų. Lietuviški net į elektroniką atėję terminai dažniausiai kilę iš agrarinės kultūros srities, visokios vartyklės vietoj „draiverio“ išduoda mus buvus, o per kalbą ir tebesant žemdirbių tauta. Pirmoji kalbos funkcija – teisingai perduoti informaciją. Ir jeigu mes sugebame gerai, tiksliai perduoti informaciją, tai kalba gera.

ML. Sutikčiau, jei kalbėtume vien apie techninę, gal profesinę kalbą, bet kalboje atsispindi tautos tradicijos, istorija, visa mentalinė kultūra. Ir tas tęstinumas yra didžiulis turtas, nes per tautos kalbą susikalba kartų kartos, o ne vien tik vienos kartos ir tos pačios srities specialistai.

M. Viliūnas. Tam tęstinumui puikiausiai tinka buitinė kalba, bet jeigu norime neatsilikti nuo pasaulinių procesų, tai privalome ir su terminais neatsilikti. Teko apie tai kalbėtis su japonais, ir jie pripažino, kad atsilieka, nes kiekvienam tarptautiniam terminui studentams tenka išmokyti japonišką to žodžio reikšmę. Kol nėra vadovėlių su naujais japoniškais terminais, tai to dalyko jie ir nežino. Techninių disciplinų studentai vėluoja tiek, kiek vėluoja pasirodyti tos srities vadovėliai. Ir tai šalis, kuri daug lėšų gali skirti vadovėlių leidybai.

ML. Mūsų kalbininkai tuos užsienietiškus terminus sužino tik tada, kai jie juos pasiekia per mūsų mokslininkų tekstus.

M. Viliūnas. Bijau, kad nelabai pasiekia. Specialistai pasiūlo keletą naudotinių terminų, iš kurių kalbininkai atsirenka lietuviškuosius. Tuos, kurie artimiausi žemdirbių palikuonims. Reikia palaukti, kol tie terminai natūraliai nusistovės ir tada priimti arba lietuvininti. Rašydami diplominius darbus studentai labai vargsta, nes iš jų reikalaujama „taisyklingų“ terminų. Lauko tranzistoriaus valdantis elektrodas angliškai yra Gate, lietuviškai – sklendė. Tačiau rusų kalboje tas terminas išverstas kaip „забор“. Kažkas versdamas iš rusų į lietuvių kalbą išvertė „užtūra“, dabar šis terminas įsigaliojo. Gražus lietuviškas terminas „sklendė“ jau nebetinka, galioja aprobuota „užtūra“. Nors sklendė šiuo atveju yra tikslus žodis, nes ji tranzistorių atidaro arba uždaro. Pastarasis terminas suprantamas ir nespecialistui, bet elektronikoje pasitaiko ir tokių, kurie bet ką gali įvaryti į nevirtį.

ML. Bet štai paminėtoji užtūra reiškia tvenkinio atitvarą ledams sulaikyti, užtvankos daubos apsauginį pylimą, taip pat viena reikšmė – susilaikymas kalboje ir kantrybė. Siejasi ne su agrarine kultūra, bet elektronikoje skamba keistai.

Informacijos nebūna per daug

ML. Kiek Jus pasiekia informacija apie naujais Lietuvoje dirbamus darbus įterptųjų sistemų srityje? Kokias šios srities publikacijas Jus rekomenduotumėte perskaityti savo studentams?

M. Viliūnas. Manau, būtų prasminga pristatyti elektronikos bendroves, Lietuvoje dirbančias su įterptosiomis sistemomis. Didžioji dalis tų įmonių tuo užsiima. Pirmiausia tos publikacijos išties galėtų praversti studentams. O kaip studentas ieško darbo? Per pažįstamus, pasiskaitymus, per gandus. Jeigu sudomina publikacija ar pasiekusi žinia, galima nueiti pasikalbėti į firmą, jeigu net ji naujo darbuotojo ir neieško. Galimas dalykas, studentas turi idėjų ir jomis gali sudominti bendrovės vadovus. Juk jauni žmonės paprastai turi idėjų, kaip nebūtų keista. Studijuodamas jaunas žmogus sužino kai kuriuos dalykus, išgirsta ir apie problemas, kartais jam kyla minčių, kaip būtų galima kai kurias problemas išspręsti. Gal pajėgumų jam dar trūksta, bet pati idėja gali būti vertinga. Ir jeigu pavyksta

rasti tokią bendrovę, kuri pasiūlymu susidomi, tai gali būti visai nebologas rezultatas.

ML. Daug priklauso nuo bendrovės vadovų, kiek jie imlūs naujovėms ir kiek linkę pasikliauti idėjų nešėjais „iš gatvės“.

M. Viliūnas. Matau bent dviejų tipų vadovus: dalis jų patys neseniai buvo studentai, tiesa, dalis jų yra nemažai pavaldinių išnaudotojai. Tai nėra labai blogai, nes jei pretendentas į darbo vietą sugeba savo interesą apginti, tai bent jau galės gauti darbo. Kita vadovų dalis yra tipiškai vadybininkai, ne itin suprantantys fizikinius ar inžinerinius procesus. Vis dėlto dauguma Lietuvos vadovų yra pakankamai kvalifikuoti ir imlūs idėjoms, tad didesnių bėdų dėl vadovų nepastebiu.

ML. Kai matome išvykstančių jaunų žmonių srautus į Airiją, Jungtinę Karalystę ir kitas ES šalis, nejučia kyla klausimas ir dėl įmonių vadovų kompetencijos.

M. Viliūnas. Prabėgus metams kitiems savo buvusius studentus dažnai sutinku, kalbamės ir paprastai niekas nesiskundžia dėl Vilniaus universiteto Fizikos fakultete praleistų metų. Viena išimtis buvo, bet pats pašnekovas pripažino klaidingai pasirinkęs profesiją. Jis pamatė studijų programoje žodį vadyba (moderniųjų technologijų fizika ir vadyba), įstojo į šią specialybę. Ko gero, mano praktikoje tai buvo vienintelis nepasitenkinimas pasirinktąja specialybe mūsų fakultete. Pastebiu, kad net metus kitus pasimokę Fizikos fakultete, o vėliau pasirinkę kitas studijas, tarsi ir prarasto laiko nelabai gailisi. Vadinasi, tai nebuvo veltui sugaištas laikas. Užtenka pasižvalgyti, kiek fizikų baigusiujų vadovauja įvairioms bendrovėms, kartais ir mažai ką bendro turinčiomis su griežtaisiais mokslais, kad suprastume, jog šiuos mokslus krimitęs nemažai vertas. Fizikus neretai galima išvysti ištis mažai įtikėtinos vietose. Kodėl iškyla fizikai? Todėl, kad tai universalus išsilavinimas, o darbu su įterptosiomis sistemomis ypač tinkantis.

Kad Lietuva pasauliui nebūtų terra incognita

ML. Kur Lietuvoje įveikiate įterptųjų sistemų panaudojimo palankiausias perspektyvas moksle ir inžinerijoje?

M. Viliūnas. Jei mintyje turime mūsų Fizikos fakulteto Kietojo kūno katedroje dirbamus darbus, kad ir kuriant organinius šviestukus, pirmiausia investicijas reiktų nukreipti į paties fizikinio proceso tyrimo darbus. Tarkime, kursime įterptąją sistemą, valdančią šviestukus. Tam, kad tas sistemos būtų galima pasiūlyti plačiai rinkai, reiktų sukurti pačią mikroschemą ar jų rinkinį, o tam būtinos didesnės investicijos ir pastangos, tad mes šiandien galime tokios užduoties imtis nebent bendradarbiaudami su kuria nors užsienio bendrove. Lietuvoje neturime puslaidininkų gamintojų, ir tai stabdo mūsų pastangas taip pat ir įterptųjų sistemų srityje, nes tai susiję dalykai.

Padėkos raštu pagerbtas Vilniaus universiteto Orientalistikos centras

Už nuopelnus plėtojant japonų kalbos studijas, santykius tarp Lietuvos ir Japonijos Vilniaus universiteto (VU) Orientalistikos centrui skirtas Japonijos užsienio reikalų ministro padėkos raštas. L. e. p. VU rektoriui prof. Jūriui Baniui jį įteikė Japonijos nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė J. E. Kazuko Shiraishi.

VU Orientalistikos centro direktorius prof. Audrius Beinorius pabrėžė, kad gautu padėkos raštu akcentuojamas ne tik studijų ir tyrimų lygmuo, bet ir kultūrinių tiltų tarp Lietuvos ir Japonijos formavimas.

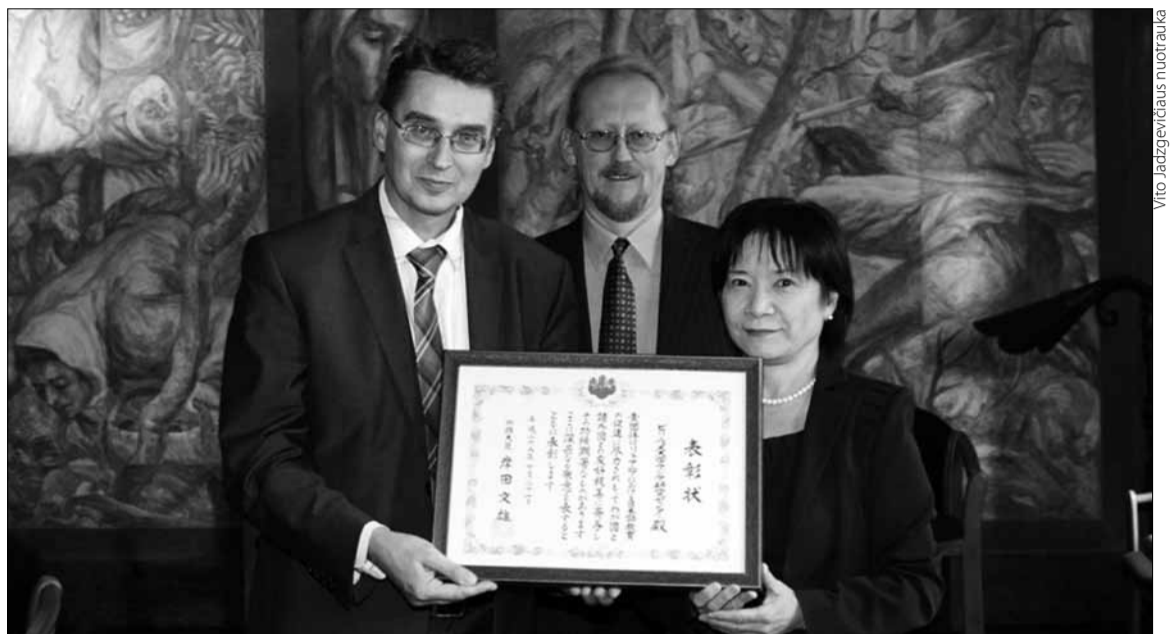
„Tai didelis įvertinimas, kuris sutampa su šiemet dar vis minimu VU Orientalistikos centro 20-mečiu“, – džiaugėsi centro direktorius, išskirdamas ypatingus docentės dr. Dalios Švambarytės nuopelnus įkuriant ir prižiūrint japonologijos studijų programą. Doc. dr. D. Švambarytė pirmoji Baltijos šalyse, parengusi japonų-lietuvių kalbų hieroglifų žodyną.

A. Beinorius teigė, kad toks Japonijos užsienio reikalų ministerijos pripažinimas taps stimulu dirbti toliau, galvoti apie ateities planus, tolesnį japonologijos studijų plėtojimą.

Anot Japonijos ambasadorės, tai aukščiausio lygio apdovanojimas organizacijai. VU Orientalistikos centras pirmoji organizacija mūsų šalyje, gavusi tokį įvertinimą.

1993 m. įkurtas Orientalistikos centras yra kamieninis VU padalinys, rengiantis Azijos ir Artimųjų Rytų specialistus, vienijantis Rytų tyrinėtojus. Esminis centro veiklos tikslas – ruošti šalies mokslui, kultūrai ir verslui reikalingus Azijos regionų specialistus, formuoti adekvatų Rytų kultūrų suvokimą Lietuvoje, skatinti Rytų ir Vakarų dialogą.

Kamilė Žilinskaitė
VU Informacijos ir ryšių
su visuomene skyrius

Padėkos raštą skirtą Vilniaus universiteto Orientalistikos centrui Japonijos nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė J. E. Kazuko Shiraishi (dešinėje) įteikė Vilniaus universiteto l. e. p. rektoriui prof. Jūriui Baniui ir Orientalistikos centro direktoriui prof. Audriui Beinoriui

■ Atkelta iš 4 p.

ML. Kaip paaiškintumėte tą faktą, jeigu Lietuvoje veikė susivienijimai „Nuklonas“, „Venta“, kuriuose gaminami puslaidininkiai buvo labai plačiai žinomi?

M. Viliūnas. Išties Lietuvoje idealios sąlygos puslaidininkų pramonei kurti ir plėtoti. Paprastai šios pramonės įmonės statomos atokiau nuo didelių kelių, oro uostų ir kitų padidintos vibracijos vietų. Tinkamų tokių gamybai vietų Lietuvoje pakanka. Turime ir kvalifikuotų, nelinkusių streikuoti žmonių, ir gerą infrastruktūrą. Tiesa, tam reikia itin didelių investicijų, o kad jos ateitų į Lietuvą, reikia ir saugumo. Todėl tokioms įmonėms pasirenkama Malaizija ar Tailandas, kur dažni potvyniai, cunamių ar žemės drebėjimai, bet investuotojai nesijaučia rizikuojantys. O į Lietuvą nesiveržia. Kodėl? Palkime spręsti mūsų skaitytojams. Kodėl gi Didžiojo brolio nepaminėjus? Juolab neseniai vėl grasino ateiti atsiimti, kas jiems priklauso. Beje, tai darė aukštas pareigas užimančias veikėjai.

ML. Kokią matote išeičių?

M. Viliūnas. Turime integruotis į bendrą tarptautinę tos veiklos sistemą, tapti šio pasaulio dalimi, ką ir siekiame daryti. Nebūtina sėkti tik Europos pėdomis, nes ji sensta, turi ir kitų bėdų. Geriausių pavyzdžių galima pamatyti ir perimti taip pat iš kitų žemynų, šiuolaikinėje elektronikoje daug pasiekusių valstybių. Kinai tik dabar pradėjo kurti savo puslaidininkų pramonę, gaminti savo procesorius. Atrodytų, pinigų investicijoms turi pakankamai, bet nesišvaisto, nes tai labai didelių investicijų reikalaujanti pramonė.

ML. Kalbėdami apie puslaidininkų pramonę mintyje turime ir įterptųjų sistemų problematiką, nes tai tarsi sesės dvynės, šiuolaikinės elektronikos vienas iš pagrindų.

M. Viliūnas. Mums reikia partnerių, kurie pajėgūs investuoti į elektronikos pramonės kūrimą. Kai savo valstybėje teritorija, išteklių ir intelektualinis potencialas išsivisavinamas, pradedama žvalgytis į kitas šalis. Taip daro Japonija, Pietų Korėja ir kitos šioje srityje daug pasiekusios šalys. Todėl svarbu sudominti turinčius pinigų ir ieškančius naujų idėjų, galimybių. Lietuva galėtų būti patraukli daugeliu atveju. Europa turi pinigų, bet jai stinga

žmonių, kurie kad ir mūsų aptariamais dalykais giliau domėtusi. Europoje pasiekta ta būseną, kai Prancūzijoje, Anglijoje, Vokietijoje ar Austrijoje būti fiziku ar inžinieriumi tarp jaunimo jau nėra siekiamybė, ten tai jau nėra prestižinės specialybės. Reikia daug dirbti, sukli smegenis, o dabartinis jaunimas nori gyventi gerai be didesnių pastangų. Užtat šios turtingos šalys taip mieliai priima taip pat ir Lietuvoje šias specialybes įgijusius jaunos žmones. Kad ir Azijoje sunkiau jauniems žmonėms prasimušti negu minėtose Europos šalyse, nes ten jau nėra tiek daug norinčių kirmsti „kietus“ mokslus.

ML. Investicijas reikia sugebėti prisivilioti. Ar turime tam tinkamų tarpininkų, savotiškų antreprenierių, ar kas nors mūsų ministerijas vertina kad ir pagal tokį kriterijų: kiek sugebėta į Lietuvą atvesti naujų investicijų? Ko gero, daugiausia tikimės malonių atsiktinimų, kad iš dangaus nukris keptas karvelis.

M. Viliūnas. Kiekvienas iš Lietuvos, nuvažiuojantis dirbti į kitas šalis yra savotiškas mūsų šalies ambasadorius. Jis pasakoja apie Lietuvą ir jos galimybes, gali į užsienį pasikviesti savo buvusius ar esamus kolegas, pagaliau iš užsienio į Lietuvą gali pasikviesti suinteresuotus asmenis. Kalbu pirmiausia apie mokslo, verslo žmones. Šia prasme viskas klostosi visai neblogai. Bet reikia bendros integracijos – mokslo, verslo, kultūros, kad rastųsi susirašinėjimas. Kad į Lietuvą atvažiuosieji nepasijustų tarsi visi nesuprantamoje ir nežinomoje žemėje.

ML. Integracija su išoriniu pasauliu reikalinga, nežiūrint į tai, kad sparčiai prarandame savo intelektualinį potencialą – išvažiuojantį iš Lietuvos jaunimą.

M. Viliūnas. Nepasakyčiau, kad tai prarastas potencialas. Žmonės išvažiuoja, paskui vėl grįžta į Lietuvą.

ML. Ar Kietojo kūno katedroje turite bent vieną sugrįžusį jaunikaity?

M. Viliūnas. Tarkime, Japonijoje mūsų sukurtus valdiklius pardavinėjantis kolega bene 10 metų padirbėjo, dabar grįžo į Lietuvą (tiesa, jau spėjo išeiti iš jaunikaity amžiaus), toliau daro panašius dalykus. Ir tai visai įprasta, nieko nestebina. Mūsų katedroje grįžo padirbėjęs Suomijoje ir Anglijoje dr. Kristijonas Genevičius arba, pvz., kad ir Teorinės fizikos katedros profesorius Darius Abramavičius ilgai dirbęs užsienyje.

Šiandieniam mokslui Lietuvoje jau turime nepalyginamai geresnes sąlygas, negu prieš 10–20 metų. Prisimenu, 1995–1996 m. reikėjo mums tam tikrą oscilografą įsigyti: jeigu ne G. Soroso fondo parama, tai būtų buvę riesta. Lietuvai tapus ES nare tokius ir visa klase tobulesnius prietaisus mes jau studentams duodame naudotis.

Taigi dabartinis finansavimas, manau, nėra blogas, bet blogai, kokia forma jis ateina. Viską gadina nepasitikėjimu ir biurokratija grįsta viešųjų pirkimų tvarka, kuri net dėl kainų duoda priešingą efektą negu iš jos tikimasi – mes prietaisus perkame už didesnes kainas, negu tai daro privačios firmos. Jau nekalbant apie pasirinkimo laisvės ribojimą ir tiesiog sveiku protu nesuvokiamus užlaikymus. Yra pasitaikęs atvejis, kai tiekimo firma sužinojusi, kad pirkėjas

bus Vilniaus universitetas, o pirkimas vyks konkurso keliu, tiesiog konkurso pradžioje atsiėmė pasiūlymą, o po to, įkalbinėjama dalyvauti, stipriai pakėlė kainą, nes turėjo skirti daug darbuotojų, laiko dokumentų kilnojimui, o ir pinigai būtų išaldyti geram pusmečiui. Ir laimėjo konkursą su didesne negu dviguba kainos persvara prieš labiau patyrusius konkurentus.

Galiojanti supaprastinta tvarka dėl smulkių pirkimų iš konkurso laimėjusių įmonių yra nebloga galimybė paprastai įsigyti medžiagų ir įrankių, tačiau kainos požiūriu iš prigimties yra bloga – jei verslininkas žino, kad jis vienintelis tiekėjas, jokios pasirašytos sutartys jo nesulaikys nuo kainų kėlimo. Žodžiu, mokslininkai nėra politikai ar kelininkai, jais būtų galima labiau pasitikėti. O ir pirkimų sumos yra nedidelės.

ML. Įterptosios sistemos yra šiuolaikinės inžinerijos labai svarbi dalis, turinti didelį potencialą. Kaip Jūs ją apibūdintumėte?

M. Viliūnas. Tai sritis, kur visi turi darbo: KTU ir VGTU parengtieji bendro pobūdžio inžinieriai, taip pat ir fizikus rengiantis VU Fizikos fakultetas. Galbūt mūsų parengti fizikai ir neturi daug specifinių darbo su įterptomomis sistemomis žinių, užtat tas sistemas taikydami jie sugeba spręsti fizikines problemas. Neabejotinai ši veiklos sritis Lietuvoje smarkiai plėsis jau artimiausiais metais. Ateityje kiekvienas elektrą naudojantis prietaisais ar įtaisais turės įterptąją, ir ne vieną sistemą.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

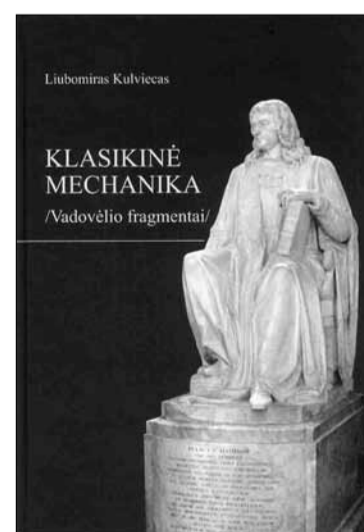
Klasikinės mechanikos istorijos tyrimai Lietuvoje

Donata KULVIECAITĖ

2013 m. spalio 9 d. leidykla „Petro ofsetas“ išleido Lietuvos edukologijos universiteto prof. habil. dr. Liubomiro Kulvieco knygą „Klasikinė mechanika“ (vadovėlio fragmentai). 2013 m. sausio 16 d. Lietuvos technikos bibliotekoje buvo surengta Liubomiro Kulvieco jubiliejinė mokslinių darbų paroda „Klasikinės mechanikos istorijos tyrimai Lietuvoje“, skirta jo 85-osioms gimimo metinėms.

Vadovėlyje daug dėmesio skiriama sąvokinei klasikinės mechanikos struktūrai, fizikinių dydžių sąvokų darybai, adekvačiam pagrindinių klasikinės dinamikos dėsnų formulavimui (atsisakant paplitusios fizikinių dydžių aritmetizacijos – jų suliejimo su realiaisiais skaičiais arba įvairiais geometriniais objektais, kuriuos nustato atitinkami skaičių rinkiniai).

Istorinio pobūdžio pastabos išspausdintos vadovėlio pabaigoje.

Prof. habil. dr. Liubomiro Kulvieco knygos „Klasikinė mechanika“ (vadovėlio fragmentai) viršelis

Viename priedų trumpai apžvelgiamos kai kurios svarbiausios tiesinės algebros ir funkcionalinės analizės

sąvokos, kuriomis naudojamos šiame vadovėlyje.

Siekiant reikiamo mechanikos teoremų, aksiomų, dėsnų ir principų formulavimo tikslumo pasinaudota žinoma matematinės logikos simboliška ir paprasčiausiomis jos sąvokomis (daugiausia paimtomis iš sąryšių teorijos). Jų turinys glaustai paaiškintas atskirame priede. Šiuo atžvilgiu pasekta įžymiojo lenkų matematiko ir mechaniko Stanislovo Zarembo (Stanislaw Zaremba, 1863–1942) pavyzdžiu – jo prieš pat Antrąjį pasaulinį karą išleistu fundamentiniu teorinės mechanikos kursu.

„Klasikinė mechanika“ (vadovėlio fragmentai) skiriama Lietuvos aukštųjų mokyklų tikslųjų mokslų studentams. Leidiniu taip pat galės naudotis kitų aukštųjų mokyklų studentai, studijuojantys klasikinę (teorinę) mechaniką. Kai kuriais aspektais knyga bus naudinga ir fizikos bei matematikos mokytojams.

Pokalbis su diogeniška moterimi iš Kipro

■ Atkelta iš 1 p.

vynmaišius kasmet pripildyti naujo derliaus vynu. Kipre įgytąją naują kalbinę ir gyvenimišką patirtį savo prakalboje ir perteikė Dalia Staponkutė. Pranešimas buvo neįprastas tokio pobūdžio konferencijose ir dėl to tik dar įtaigesnis. Pirmiausia tai buvo žodžio menininkės įtaiga paremta giliu graikų ir kitų tautų literatūros išmanymu, tekstų vertimo patirtimi, filosofiniu mąstymu, kuris atsispindėjo ir su periferijos sąvoka susijusiose kalbų problemose. Jeigu apie periferijas esame prarę mąstyti kaip apie tam tikrą atokumą, ribotumą, nepakankamumą, tai gal ir pati kalba šiame skaitmeninės kultūros pasaulyje pamažu virsta savotiška periferija? Tą patį galima pasakyti apie vertimo dalykus ir literatūrą. Vis smarkiau įsivertinant naujausioms technologijoms ar tokia periferija nevirsta visa filologinė kultūra, neišskiriant ir kadaise mokslų motina vadintosios filosofijos?..

Keldama šiuos klausimus Dalia Staponkutė, širdyje veikiausiai tikisi sulaukti ir tam tikro klausytojų pasipriešinimo. Kaip kūrėja, dirbanti su žodžiu ir tame matydama prasmę, juk negali susitaikyti su žodžio, kalbos, filosofinės ir humanitarinės kultūros devalvavimu, net jeigu tai būtų suvokta neišvengiamybė. Skaitmenizuotame modernių technologijų amžiuje asmenybei gresia pasijusti savotiškos periferijos, gyvenimo paraštės subjektu. Bet apie visa tai geriausia bus išgirsti, jeigu pavyks iškvosti, iš pačios pašnekovės lūpų.

Gal greitai emigranto sąvokos nebereikės

Mokslo Lietuva. *Miela Dalia, pakalbėkime apie lietuvių peržengusius Rubikoną, iš „čia“ atsidūrusias „ten“, t. y. kitapus Lietuvos. Problema sena kaip pati lietuvių tauta, bet gyvenimas greitėja ir keičiasi. Gal jau nebeliko ir tokios sąvokos – kitapus Lietuvos? Šiandien gal jau viskas yra šiapus, lengvai pasiekiamas, prisitaikoma, tad nebelieka ir Rubikono, kurį tektų įveikti? Permainos tapo mūsų kasdienybe?*

Dalia Staponkutė. Kas keičiasi lietuvių gyvenime kitose šalyse? Lietuvių gyvenimai užsienyje labai skirtingi, nes skiriasi jų veiklos sritys, laimės ieškoti išvažiuoja labai įvairaus išsilavinimo žmonės. Kas keičiasi, ką per 20 gyvenimo Kipre metų pastebėjau? Pirmiausia žmonės važinėja iš vienos šalies į kitą daug dažniau negu anksčiau. Atvažiuoja, padirba dvejus metus ir išvažiuoja į kitą šalį. Nebijo šito daryti. Iš sėslūnų tampame labai mobiliais. Manau, tai susiję su išgyvenimo reikalais, nuojauta, kur geriau savo profesijoje prisisiekti. Lietuviai tampa drąsesni, o atviros sienos tą drąsą skatina. Mūsų tautiečiai įpranta priekelių ritmo, jiems tai patinka.

Aš pradėjau keliauti vėlai, dešimt metų išvis nejudėjau iš Kipro salos.

Paskui suvokiau, kad turiu judėti, jei noriu ką nors reikšmingesnio nuveikti. Pamažu ten tapau kone vietine, tad nutariau iššokti iš rutininio gyvenimo traukinio. Kai kurie žmonės gimsta keliauti, tikriausiai taip yra.

ML. *XX a. pradžioje atsidadė Amerikoje mūsų tautiečiai dirbo Pensilvanijos anglies kasyklose, Čikagos skerdyklose, kitus „juodžiausius“ darbus, bet neteko girdėti, kad juose būtų pabudęs keliautojo bastūno instinktas. Dabar pabudo. Ar ši ypatybė nebus nauja lietuviui būde?*

D. Staponkutė. Kitas gyvenimo laikas, kiti įpročiai, tad to meto emigrantus ir dabartinius išvykėlius sunku lyginti. Dabartiniams išvykėliams visiškai netinka emigranto, tuo labiau bėglio vardas. Jis man atrodo įžeidus. Žmonės nebėga, jie drąsiai išvažiuoja ieškoti kitų gyvenimo galimybių. Drąsaus žmogaus netinka vadinti bėgliu, o ieškančio naujų profesinės raiškos galimybių nereiktų vadinti emigrantu. Labai daug tikrų emigrantų istorijų girdėjau iš Amerikoje ir Vokietijoje gyvenančių lietuvių, ir kiekviena iš tų istorijų skirtinga. Vargu ar rastume šimtą panašiai gyvenančių žmonių. Todėl labai sunku atsakyti, kas keičiasi lietuvių gyvenime užsienyje. Anksčiau žmonės traukėsi nuo sunkaus politinio režimo, nepakeliamo ekonominio gyvenimo. Dabar iš Lietuvos traukiasi daug jaunimo, bet jeigu jis Lietuvoje sėdėtų be darbo – ar būtų geriau? Pagaliau viskas visais laikais keičiasi. Bus ir sugrįžimas atgal, ir vėl išvykimas.

Kipre Lietuvą pirmos reprezentavo profesionalios šokėjos

D. Staponkutė. Kipro sala visados buvo kosmopolitinė, tačiau 1989 m. iš Lietuvos buvau viena, net iš buvusios Tarybų Sąjungos tuo metu ten tebuvo vienas kitas. Buvo iš Švedijos, Britanijos, Brazilijos, kitų pasaulio šalių.

Konferencijos dalyviai

Dabar kone kas trečią gatvėje sutiktą gali užkalbinti rusiškai.

Vėliau iš Lietuvos pradėjo atvažiuoti profesionalios šokėjos, jos buvo gerbiamos, turėjo įdomiai besivadinantį teisinį statusą, jas vadindavo „menininkėmis“, graikiškai „tauriųjų

menų atstovės“ – kallitechnides. Tai buvo „pirmosios kregždės“ iš Lietuvos, atvykusios pagal darbo sutartį. Yra sėkmingai sukūrusių šeimas su vietiniais vaikais.

Prieš gerą dešimtmetį į Kiprą pradėjo važiuoti mūsų verslininkai, jų buvo vienas kitas, paskui aptarnavimo, turizmo srityje dirbantys lietuviai, dažniausiai turintys kolegijų baigimo diplomą. Kai kurie dirbo konferencijų ir kitų renginių organizatoriais. Pradėjo studentų mainai tarp Lietuvos ir Kipro turizmo, viešbučių ir restoranų administravimą dėstančių kolegijų, jų absolventai gaudavo darbo Kipro viešbučiuose pagal trumpalaikės sutartis. Įdomu, kad Kipre – daug lietuvių merginų, kurios dirba vertėjomis advokatų kontorose. Jos moka po kelias, paprastai – tris kalbas.

ML. *Kur tokių vertėjo specialybės žinių jos įgyja?*

D. Staponkutė. Merginos atvažiuoja ieškoti darbo, paprastai tai merginos iki 30 metų. Jas priima administratorėmis, nes kaip taisyklė jos moka angliškai ir rusiškai, pasižymi darbštumu ir kruopštumu. Pasakyčiau, kad ne vienas Nikosijos advokatas turi tokią lietuvių pagalbininkę, padėjėją. Ji tvarko visus reikalus, įgyja patirties bendraudama su Rusijos ir Didžiosios Britanijos verslininkais. Verslo srityje Kipre neįmanoma apsieiti ir įsidarbinti mažiausiai be dviejų užsienio kalbų. Lietuvė padėjėja – dešinioji gero advokato ranka. Net toks mitas sklendo Nikosijoje. Mat lietuvis ne tik moka rusiškai ir angliškai, jos turi ir europietišką tapatybę. Aišku, priimamos merginos, gebančios tvarkyti ne tik kontoros reikalus, bet ir bendrauti su klientais, užmegzti viešuosius ryšius, keliauti. Rusės Kipre galėtų sudaryti lietuviams konkurenciją, nes jų – daug, ir – su puikiais diplomais, tačiau jos neturi Europos paso.

metiniame Leningrade, jis mokėsi žurnalistikos, aš – filosofijos. Jį itin domino labai stipri Rusijos, tuometinės Sovietų Sąjungos, propagandistinė mokykla, kurios patirties mano vyras ir norėjo įgyti.

ML. *Mums sovietinės propagandos „mašina“ kėlė ir tebekelia toli gražu ne teigiamas emocijas, o Europos šalių jaunimą, pasirodo, traukė.*

D. Staponkutė. Be abejo, ta sovietinė propaganda buvo ideologizuota, bet jos metodą, taikymo mechanizmą galima įvairiai panaudoti, ne vien pučiant miglas. Kiek man žinoma, žurnalistai studijavo daugybę svarbių disciplinų, ypatingas dėmesys buvo skiriamas retorikai, oratorystės menui ir literatūrai. Ko gero, studentai žurnalistai buvo labiausiai užsiėmę iš visų tada vadinamųjų humanitarų, bent jau Leningrado valstybiniame universitete. Mes buvome vienisitas tu universiteto humanitarinis-socialinis „skvernas“, kuriam buvo studijuojama filosofija, istorija, žurnalistika, ekonomika, teisė. Teisės fakultete tada studijavo ir buvęs Rusijos prezidentas Dimitrijus Medvedevas, su kuriuo kartais susidurdavome kavinėje. Dabar tai atrodo labai keista – tarsi buvome „susidūrę“ su tam tikro laiko istorija.

ML. *Tai tas pats Leningrado A. Ždanovo universitetas, kuriame politinės ekonomikos studijas 1983 m. baigė ir Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė?*

D. Staponkutė. Aš ten studijavau filosofiją 1983–1987 m. Leningrado valstybinis universitetas 1990-ųjų pradžioje susigrąžino savo istorinį pavadinimą ir tapo Sankt Peterburgo valstybiniu universitetu. Nemanysite, kad A. Ždanovo vardas patiems rusams sukeldavo teigiamų emocijų, anaipol. Dauguma Peterburgo universiteto profesorų puoselėjo viltis savo „sąjūdžiui“ ir, kaip sakoma, kilniavasiškai palaikė Lietuvos Sąjūdį ir lietuvių nepriklausomybės siekius. Su tais laikais susiję ir asmeniniai prisiminimai. Mano mokslinių tyrimų kuratorius, profesorius Vladimiras Gutorovas, kuris dabar vadovauja Politinės teorijos ir filosofijos katedrai kartą sakė man: „Ką jums šioje penkiolikos respublikų „šaiškoje“ veikti? Seniai laikas keisti istoriją...“ Lengva pasakyti, nors žinojau, kad profesorius mus visokeriopai palaikė, jau vien dėl to, kad nuolatos skatino lietuvių studentus daugiau tirti savo istoriją. Kartais iš Lietuvos skambindavau jam džiaugsmingai pasidalinti Sąjūdžio „adrenalinu“, regis, jis netilpo Lietuvos gatvėse, juo norėjosi dalintis su draugais ir artimaisiais... Tas revoliucinis srautas 1989 m. mane ir išnešė iš tuometinės Sovietų Sąjungos, taip pat ir už Lietuvos ribų.

Gedimino Žemlicko nuotraukos

Europos Komisijos delegacijos plenarinio posėdžio pagrindinė pranešėja Dalia Staponkutė pagaliau gali pasijusti laisva nuo visų įsipareigojimų

Kas tada jaunimą traukė į užsienį

D. Staponkutė. Tuo metu nemačiau jaunam žmogui ateities toje griūvančioje santvarkoje, nors dėstytojas darbas man patiko. Grįžus iš didmiesčio mane paskyrė dėstyti į Šiaulių pedagoginį institutą, tačiau norėjosi didesnės erdvės ir judėjimo. Man buvo 24-eri, pinigineje turėjau šimtą rublių, teko gyventi viename bute su tėvais. Viskas atrodė kaip sulėtintas, nuobodus filmas. Tai buvo – ne gyvenimas jaunam ambicingam žmogui. Tuo metu daug kas iš mano vienmečių išvyko gyventi į įvairias pasaulio šalis ir neblogai įsikūrė. Turiu draugę šiaulietę, mano vienmetę, net ir Pietų Afrikos Respublikoje, ji – sėkmingai veikiančio restoranėlio savininkė, o norėjo būti aktore.

ML. *Lietuvos provincialumas po Peterburgo universiteto Jums krito į akį?*

D. Staponkutė. Pasakyčiau kitaip. Baltijos šalims buvo tekusi ypač sunki dalis, jos buvo uždaros, atribotos nuo pasaulio labiau negu kitos socialistinio lagerio šalys. Ne todėl, kad lietuviai, latviai ar estai būtų norėję atsiriboti nuo pasaulio, o todėl kad kažkas taip nusprendė už mus, be abejo, suluošindamas mus. Kaip sakoma, stipriųjų istorinių jėgų pasaulio dalybos. Negavome energijos iš išorės, Kaunas, Šiauliai buvo uždari miestai užsieniečiams. Buvome alkani informacijos, pasaulio įvykių. Gal dėl tos priežasties, kad buvome ilgai „už durų“, dabar taip aistringai į užsienį veržiasi mūsų jaunimas, gal dabar tai jau mūsų genuose... Pasaulio pažinimas – tai nėra blogai. Nesiečiau šito išvažiavimo į užsienį vien su Lietuvos socialiniais-ekonomineis sunkumais. Tiesiog vienos tautos keliauja drąsiau negu kitos.

EUROPOS KALBŲ DIENAI

Peterburgas jau tada buvo kosmopolitinis didmiestis, gyvenome ir mokėmės kartu su jaunimu iš kitų šalių, ir tai buvo be galo įdomu, jaunam žmogui – fantastiška. Italai, ispanai,

į Peterburgą, studijavo Atėnų universitete teisę, turėjo geras perspektyvas, baigęs studijas būtų tapęs advokatu. Bet studijos Atėnuose, nors ir sėkmingos, jam pasirodė nuobodžios, ir bai-

Tačiau Sovietų Sąjungoje jis susidūrė su kitokia politinio kairumo versija – vienpartinė, monolitinė sistema, ir tai ne tiek keitė jo pažiūras, kiek suteikė

kažkas „prižiūri“. Bendrabutyje tuos užsieniečius apgyvendindavo ne su atsitikintais studentais, jų kambariokais būdavo komjaunimo vadovai, dažniausiai – idėjiškai patikimi rusai. Nuolatinė, nemaloni ir bauginanti sekimo sistema. Nė vienas studentas užsienietis nėra atsakęs teigiamai į mano klausimą, ar norėtų likti gyventi Sovietų Sąjungoje.

ML. O kaip Baltijos šalių studentai jautėsi toje aplinkoje?

D. Staponkutė. Jautėmės kaip pusiau užsieniečiai. Mums universiteto valdžia gal ir nelabai pasitikėjo, tad palikdavo be „papildomų komjaunuoliškų užduočių“ – tam tikras privalumas. Su mumis elgtasi atsargiai. Jeigu ką ir verbavo, tai neteko išgirsti, kad kas būtų susidėjęs su tomis struktūromis ir mus išdavinėjęs. Be to, viskas laisvėjo ir sparčiai keitėsi.

Mūsų studijų metais paeilui mirė Leonidas Brežnevas, Jurijus Andropovas ir Konstantinas Černenka. Tos mirtys universitete įnešdavo sumaišties. Mat nežinota, kokia kryptimi pakreipti studijų programos, kaip toliau dėstyti istoriją, žodžiu, jautėsi visiškai pasimetimas. Drįstu teigti, kad Sąjūdis (ne kaip pavadinimas, bet kaip visuomenės procesas) pirmiausia prasidėjo Rusijoje. Turėjome universitete viešų susitikimų su užsieniečiais, jų organizacijomis, diskutuodavome ir aiškinomės, kas blogai ir gerai sovietijoje, juoką ir sykiu siaubą kėlė šalyje Andropovo įvestas „sausas įstatymas“ ir panašios permainos.

Labai keista, kad dabar prakalbo apie mano gyvenimą Peterburge, kurį esu gerokai pamiršusi. Prikėlėte prisiminimus, gal ateis metas į tą laikotarpį pažvelgti rašytojos akimis. Nežinau, ar tie prisiminimai malonūs, nepasakysčiau, kad mano jaunystė buvo „nuostabi“ – turėjau ir sunkių išgyvenimų kaip visi ir visur. Man atrodo, kad gyvenimas nėra tam tikra logiška raida, jis eina ir per nuopuolius, pasimetimą, sąstingį, o kartais – netikėtais šuoliais. Gyvenimas neina kylančia kreive, todėl dabartinės Dalios niekaip nesiečiau su Peterburgo Dalia. Tiesiog dabar esu kitas žmogus. Nemėgau tos

aplinkos tada, ir man atrodė, kad kitur yra geriau. Griuvus Berlyno sienai, su vyru neilgam išvykome į Angliją, pas jo gimines, paskui persikėlėme į Kiprą. Vyko paskui darbus, kaip sakoma.

Fantastiški laikai nesikartoja

ML. Anoji Dalia šiandien Jums būtų įdomi?

D. Staponkutė. (Pauzė.) Man atrodo, kad nelabai. Gal todėl, kad negaliu sau atleisti kai kurių žioplumų. Jaunystė yra kita šalis. Šiandien daryčiau daug ką kitaip, gal rinkčiausi kitą specialybę.

ML. Apie šią dieną po kelerių metų Jūs galvosite panašiai.

D. Staponkutė. Nežinau. Filosofijos fakultetas ir specialybė mane truputėlį įpareigojo likti humanitarinėje srityje, su tuo susitapatinau ir likau. Man atrodė, kad galėjau ką nors drastiškai keisti, bet to nepadariau. Galėjau keisti į kūrybiškesnę specialybę, bet pradėjau ir susikūriau save tame lauke, kuriame dabar esu.

Kai dabar paklausėte, ar man įdomi ta Dalia, buvusioji, galėčiau atsakyti: kaip mano dalis – taip, bet iš tikro tai buvo visai kitas žmogus.

ML. Kada pajutote, kad keičiatės?

D. Staponkutė. Ar tai pajusti įmanoma?

ML. Jūs skambinate į Peterburgą savo profesoriui ir Jūs liepsnojote, degtė – taip jus veikė Sąjūdžio pažadinta Lietuva.

D. Staponkutė. Taip, buvau kupina adrenalino, negalėjau nustygti vietoje, buvau jauna Šiaulių pedagoginio instituto dėstytoja, bet niekaip nesiejau savęs su Sąjūdžiu. Buvau per jauna, kad dalyvačiau politikoje, man buvo 23–24 metai. Bet tai, žinoma, buvo fantastiškas laikas, ir jis nesikartoja. Viskas atrodė taip šviesu ir teigiama, ore tarsi tvyrojo visų mūsų energija. Gal iš tikrųjų tai užkrečiama? Virš galvų siaučiantis magiškas oras, verčiantis išeiti iš įprastų ribų. Ir man išeiti iš tų ribų buvo išvažiavimas į užsienį. Aš tiesiog išskridau, mane išnešė ta srovė, už kurią galiu būti dėkinga Sąjūdžiui ne kaip politiniam judėjimui, o kaip istorinei progai ir galimybei.

ML. Iš atsivėrusios laisvės Jūs skridote į kitą laisvę? Visiškai naują ir nepatirtą?

D. Staponkutė. Kryptis tada nebuvo labai svarbi, jaučiausi tarsi iš butelio iššautas kamštis, kurio atgal neišvairysi.

ML. Sparnus Jums suteikė gautas išsilavinimas ir naujo gyvenimo galimybė, kurią juk padovanojo Sąjūdis?

D. Staponkutė. Manau, kad sparnus suteikė kosmopolitinis didmiestis, kitaip gal nebūčiau pasiryžusi. Tėvai nelabai norėjo, kad išvažiuočiau. Iš pradžių važiuočiau į Londoną, kur vyras gavo darbo graikų radijuje. Tada net anglų kalbos nemokėjau, nepaisant to, kad anglų kalba mums buvo dėstoma labai gerai. Platoną, Aristotelį galėjau išversti iš anglų kalbos į rusų kalbą, bet kalbėti angliškai – ne. Buvo visai kitas dėstymo metodas. Mus ruošė darbui su archyvais, enciklopedijomis, mokė skaityti originalius filosofijos šaltinius.

ML. Ar turite pretenzijų gautam išsilavinimui?

D. Staponkutė. Pretenzijos šiuo atveju neįmanomos. Negalima teisti buvusių mokytojų. Visokių pasitaikė dėstytojų ir profesorių, bet daugiausia tai buvo puikūs oratoriai, skaitantys paskaitas be lapo, dirbę savo darbą sąžiningai. Tai buvo kita epocha, nebuvo modernių technologijų – tik žodis, popieriaus lapas, pieštukas.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Po plenarinio posėdžio nusifotografavo leidybos įmonės UAB „Apostrofa“ vadovė Giedrė Kadžiulytė, žurnalistė ir rašytoja Audronė Urbonaitė, Dalia Staponkutė ir žurnalistas, prozininkas, kritikas Liudvikas Gadeikis

amerikiečiai ir kiti mokėsi rusų kalbos ir kitų dalykų, bet... buvo vienas politinis niuansas, jie negalėdavo laisvai atvažiuoti pas mane į svečius, į Šiaulius, į Lietuvą. Žinoma, tai tik dar labiau intriguavo ir kėlė smalsumą: o kas ten, kas tas uždraustas pasaulis?

ML. Kas tuos „laisvus pasaulio“ studentus traukė į sovietijos pragarmę?

D. Staponkutė. Traukė uždraustas vaisius. Nesakysčiau, kad dauguma atvykusių studijuoti tada buvo tik komunistai, kaip įprasta manyti. Daugiausia jaunus žmones vedė natūralus smalsumas: kas ten anapus geležinės uždangos?... Be abejo, visi jie turėjo praeiti patikros filtrą, kad nebūtų nepageidaujamų tarnybų atstovai ar pan. Mano tada būsimas vyras, prieš atvykdamas

gęs pirmą kursą jis nutarė išvykti ten, kur „sunkiai patenkama“, ir pasirinkti kitą, labiau iššaukiančią profesiją. Yra žmonių, kurie turbūt gimsta kelionei, ir mudu su būsimo vyru kažkuo buvome panašūs – gimę išsiveržti iš savo įprastos aplinkos, praplėsti savo pasaulio ribas. Mano vyras panorė būti žurnalistu, įsivaizdavo, kad pasaulyje yra dvi stiprios žurnalistikos mokyklos – Amerika arba Rusija, bent jau Graikijoje Rusijos propagandinė mokykla buvo laikoma viena stipriausių. Prieš važiuodamas į Leningradą, jis buvo kairuoliškų pažiūrų, kuriomis ir šiandien persiėmė dauguma jaunų žmonių Europos pietuose. Italija, Graikija, Kipras, Prancūzija – tai šalys su įdomia kairuoliškumo tradicija, judėjimais, savitu partijų gyvenimu.

joms svarbių kritinio vertinimo atpalvių. Italų, graikų kairumas tarpo konkurencinėje politikoje, o Sovietų Sąjungos komunistų partija neturėjo konkurencijos šalies viduje, todėl net kairiąją ją pavadinti sunku. Pagaliau užteko pamatyti, kaip gyveno tarybiniai žmonės, juk aštuntasis dešimtmetis buvo masinio nepritekliaus ir galima sakyti – skurdo metas.

ML. Tai materialioji pusė, o kaip mąstymas?

D. Staponkutė. Tikrovės nepaslėpsi, ji badė akis. Užsienio studentams ji priminė Džordžo Orvelo „Gyvulių ūkio“ tikrovę. Vakarų pasaulio žmogus sovietinio gyvenimo niuansus jausdavo kitaip, tarsi jo odoje būtų kitokie receptoriai. Be to, jie žinojo, kad juos

Lietuvos Respublikos Seimo tribūnoje sveikinimo žodį konferencijos dalyviams taria LR švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis

RYŠKIAI PRAŽYDUSI, BET GREIT NUVYTUSI MOKSLO ŠAKA

Prof. Ona VOVERIENĖ

Dar prieš išeidamas į Amžinybę Džonas Bernalas spėjo pasidžiaugti tuo, kad jo knygoje „Socialinė mokslo funkcija“ (1939) numatyta mokslo ir technikos revoliucija įvyks taip greitai – XX a. šeštajame dešimtmetyje. Net jam pačiam buvo netikėta, kad jo išpranašautas mokslo reiškinys apims visą pasaulį, net ir tą, kuris tuo metu buvo „už geležinės uždangos“.

Mokslas tuo laikotarpiu praturtėjo keliais šimtais įvairiausių mokslo šakų. Lygiavertę reikšmę greta klasikinių mokslo šakų užėmė įvairios technikos mokslų šakos. Tarp tų kelių šimtų naujų mokslo šakų ypač romantiškai atrodė informatika, prof. Levo Vladimirovo teigimu, tarsi gražuole Afroditė, išplaukusi kaip balta tuša iš globalaus mokslinės techninės informacijos vandenyno. Tūkstančiai entuziastų (tarp jų ir aš) pasaulyje susižavėjo ta gražuole, bendradarbiau su ja matė savo gyvenimo gyvenimo prasmę. Ėjo dešimtmečiai, keitėsi kartos ir ta informatika, kuri sparčiai formavosi kaip brandi mokslo šaka ir į kurią buvo dėta tiek daug vilčių... nudžiūvo, palikdama daugelį jos kūrėjų neviltyje, su nuoskauda širdyse. Deja, moksle neretai taip atsitinka, jame viešpatuoja ne tik sėkmė, bet ir praradimai.

Lietuvos mokslotyrintikas prof. Romualdas Karazija vadovėlyje „Fizikos mokslų filosofija“ rašė, kad dauguma mokslo šakų vystosi tradiciniu klasikiniu evoliuciniu būdu, tačiau mokslo ir technikos revoliucijos sąlygomis daugelis mokslo šakų atsirado revoliuciniu keliu. Dar daugiau – revoliucinis naujų mokslo šakų atsiradimas tuo laikotarpiu tapo ir tradicinis. Toku būdu atsirado ir informatika – mokslas apie mokslinės informacijos struktūrą ir savybes ir mokslinės informacinės veiklos organizavimą ir metodiką (Michailov, Čiornyj, Giliarevskij. *Informatika*. – M., 1968).

Kas atsitiko su ta informatikos paradigma, sulaukusia per tūkstantį monografijų, apgintų disertacijų, išradimų ir plataus pripažinimo pasaulyje, ne tik socialistiniame, bet ir anapus jo?

Lietuvoje šis klausimas ir mokslo istorikų, ir mokslotyrintinkų iki šiol mandagiai apeinamas. Rašydama knygą „Mokslotyra“ (V., 2013) aš irgi jį apėjau... Nežinodama atsakymo. Tiesą sakant ir dabar mąstau, kad negreitai tą atsakymą rasime. „Mokslotyra“ jau pasirodžius, vartydama savo archyvą, ketinant su juo atsiveikti, netikėtai radau Rusijos vieno žymiausių filosofo, prof. Julijaus Šreiderio pamąstymus tuo klausimu „Mokslo šaka, kuri galėjo atsirasti...“ (M., 1990), kurie mokslotyrintinkams, mokslo istorikams ir visų sričių mokslininkams, skaitantiems „Mokslo Lietuvą“, neabejoju, bus įdomūs: ne vieną jų privers pamąstyti ir apie Lietuvos dabartinio mokslo galią ateitį. Juk ateitis ir gimsta praetyje, tarpininkaujant dabarčiai.

Julijus Šreideris, filosofijos mokslų daktaras (pas mus būtų habilituotas daktaras), matematikas stovėjęs prie informatikos formavimosi ištakų, tame rankraštyje aptarė informatikos atsiradimo SSRS prielaidas, jos ištakas ir raidos istoriją, remdamasis Sąjunginio mokslinės ir techninės informacijos instituto, informatikos teorinės minties centro, istorija.

Informatikos mokslo raidą filoso-

fas analizavo viso to meto SSRS klesėjusio mokslo kontekste. Jo nuomone, mokslo ir technikos revoliucijos sąlygomis dominavo nuomonė, kad svarbiausia to meto moksle buvo apsispręsti, „kokia idėja yra pagrindinė?“ Po ilgų ginčų ir svarstymų Sovietų Sąjungos mokslų akademijos lygmenyje, daugybės konferencijų ir specialistų susitikimų buvo nuspręsta, kad ta idėja yra „technika ir kadrai viską lemia“. Taip atsirado keletas revoliucinių „atradimų“: kukurūzai, šiaurės upių pasukimas tekėti kita vaga ir daugelis kitų mokslo šakų, kelių klasikinių mokslų krypčių sandūroje.

Spręsti technikos uždavinius pasirodė žymiai lengviau, negu žmogiškąsias problemas, ypač žmogiškųjų vertybių išsaugojimo. Ir iš tikrųjų technikos srityje mokslo ir technikos revoliucijos laikotarpiu buvo padaryta labai daug – fizikos, lazerių technikos ir technologijų srityse, vibrotechnikoje, biotechnologijų kūrimo ir tyrimuose prasiveržta į pasaulio mokslo pirmajam žingsniui. Tačiau sovietiniame moksle suderinti techninius-ekonominius dalykus su kultūriniais-moraliniais net nebandyta. Deja, pastaruoju metu mokslo raidos aspektus teoriškai atskyrus nuo techninių-ekonominių, prarandamas tikras mokslo situacijos vaizdas. Taigi suskaldomas ir tikrasis pagrindinės idėjos vaizdas. Suprantama, kad praktiškai tas skaldymas vyksta tik subjekto sąmonėje. Tačiau tikrovė kersija už visumos ignoravimą, anksčiau ar vėliau patvirtinama atskiros idėjos dalies tyrimo iliuzoriškumą.

Viename iš V. Šalamovo apsakymų rašoma, kad politiniai kaliniai sovietiniuose lageriuose labiausiai bijodavo permainingų, nes jos teikdavę tik žymiai blogesnę patirtį. Techninė-ekonominė pažanga ir susieta mokslo pažanga žymia dalimi priklauso nuo jas realizuojančių subjektų kūrybinio aktyvumo. Savo ruožtu kūrybinis aktyvumas priklauso nuo individų kultūrinio lygmens: nuo jų motyvacijos, nuo jų vertybinių orientacijų. Sovietiniame to laikotarpio moksle vyravo kitos „vertybės“: besąlygiškas paklusnumas vadovui, gebėjimas išvengti konfliktų kolektyvuose, būtinybė toleruoti bendradarbius, kad ir kokie jie būtų ir t. t.

Moksle, kad galėtum sukurti kažką vertingo, būtina, visų pirma, turėti sąžinę. Tačiau kartais moksle atsiranda kritinių situacijų, kuriose mokslininkas paklūsus sąžinės balsui turi lemtingų, dramatiškų pasekmių. Ne dažnas ryžtasi rizikuoti prarasti viską, dėl ko jis gyveno ir kūrė, apie ką svajojo. Tokioje situacijoje pažangos tikėtis negalima.

Mokslui nepakanka deramo finansavimo ir geros vadybos. Kiekviename moksliniame kolektyve būtina ilgai ir kantriai ugdyti kūrybinę ir kultūringą atmosferą. Kultūros žmonės visuomet stengiasi išlaikyti savo tautų kultūrinį savitumą ir kūrybingumą, tuo tarpu technokratai siekia tik naujoviškumo ir greito ekonominio efekto, unifikacijos ir standartizacijos pasaulio mastu. Kultūroje svarbiausias veiksnys yra individas, technikoje – mokslinis kolektyvas, į kurį suburiami įvairių kultūrinę patirtį ir mokslinę kvalifikaciją turintys individai. Griežtas valdymas ir planavimas gali bet kokią kūrybinę atmosferą sužlugdyti. Jeigu pasaulinio masto kvalifikaciją turintis mokslininkas iš savo viršinių gauna papeikimą

už tai, kad į darbą pavėlavo 5 min., jis nustoja dirbti savo laisvalaikiu ir atostogų metu ir taip praranda savo kūrybingumą. Dirbtinė mokslo plėtra be stiprios kultūrinės bazės mokslinė veikla užteršia mokslinės veiklos imitavimu.

Mokslinės techninės revoliucijos laikotarpiu mokslas tapo gamybine jėga ir į jį plūstelėjo daugybė vidutinių, neturinčių nei pašaukimo, nei gabumų mokslui. Informatikos mokslo patyrimas parodė, kad mokslinę veiklą sėkmingai galima imituoti, tačiau pasiekti rimtų mokslinių rezultatų tokioje aplinkoje, be gerai parengtos kultūrinės dirvos, neįmanoma. O į informatikos, romantišką ir daug žadančią mokslo kryptį atėjo daugybė nedorų ir ne kvalifikuotų žmonių, daugelis iš kurių savo aštriadantiškumu ir mokėjimu komunikuoti sėkmingai darė karjerą, kopdami į valdžią per kitų galvas. Suprantama, kad toks reiškinys nėra paties mokslo savybė, o tik konkrečių mokslinių kolektyvų, kurie arba sėkmingai kuria savo mokslinės krypties pažangą, arba ją sužlugdo. Todėl moksle ypač svarbūs veiksniai yra mokslininkų sąžiningumas ir teisingumo jausmas. Tik jie ir daro mokslą tikru mokslu, o ne imitaciniu.

Pamokantis yra Japonijos pavyzdys. Po Antrojo pasaulinio karo Japonija ilgai, kantriai ir metodiškai ugdė tradicinę japonų kultūrą, kurios bazėje vėliau išaugo stipri europietiška kultūra. Mes, lietuviai, irgi negalime skūstis ir dejuoti: okupacijos metais buvome išsiugdę stiprų mokslinį ir kultūros potencialą, kurių pasiekimais ir pripažinimu pasaulyje iki šiol didžiuojamės ir, matyt, dar kelios mūsų kartos didžiuosis.

Mokslo istorija paprastai domisi tik tuo, kas jame buvo pasiekta. Mokslotyrintinkams ne mažiau svarbu ir tai, ko buvo tikėtasi ir ko pasiekti nepavyko. Mūsų mokslinės informacijos specialistų kartai, teko stovėti prie formavimosi ištakų net trijų mokslinių krypčių: skaičiavimo technikos mokslo, kibernetikos ir informatikos. Dar daugiau – vienoje iš jų net kelis dešimtmečius ir man teko aktyviai dalyvauti. Dvi iš tų krypčių – kibernetika ir informatika žlugo, pasikeitė pradinėms jų paradigmoms. Jų nesėkmė – tai visos kartos tų sričių mokslininkų nesėkmė, o jų istorija – tai ir kiekvieno iš mūsų nesėkmės istorija. Ypač tai pasakytina apie informatiką. Aš į šią mokslinę kryptį įsijungiau 1972 m., paskelbusi mokslinėje spaudoje pirmuosius savo eksperimentinius straipsnius, prof. J. Šreideris – 1961 metais. Jis į informatikos mokslą atėjo, rekomendavus SSRS mokslų akademijos prezidentui M. Keldyšiui. Jo iniciatyva SSRS mokslų akademijos struktūroje buvo įkurtas Mokslinės ir techninės informacijos institutas (vadovas prof. A. Michailovas). Inicijuojant M. Keldyšiui ir A. Michailovui informatika buvo paskelbta viena iš vedančiųjų tuometinio SSRS mokslo krypčių.

Tik po daugelio metų J. Šreideris suprato, kad mokslas – tai visų pirma žmonių veiklos, jų kūrybinių gebėjimų rezultatas. Individo saviraiškos siekis, noras suteikti gyvenimui prasmę, palikti pėdsakus Amžinybėje, taip pat jo siekis sukurti materialinę grovę sau ir savo šeimai, visuomet buvo bene svarbiausias pažangos variklis. Iki pat informatikos krizės mokslininkas

manė, kad mokslas vystosi savo paties raidos nepermaldaujama logika, o ne atskirų mokslininkų pastangomis. Visi tada taip galvojome: kai moksle atsiranda problema ir ji mokslininkų išsprendžiama, jos sprendimo metu išryškėja kitos spėjamosios problemos, tuo pačiu metu atsiranda ir techninės priemonės toms problemoms spręsti. Jeigu tų priemonių nėra, vadinasi, iškilusios problemos sprendimas yra per ankstyvas, o Ferma iškilusi ir jo talentingai išspręsta problema, tai tik netipška mokslo raidos anomalija.

Dažniausiai moksle aktualiausias problemos laiku būna suprantamos tik tų, kurie patys buvo prie tos mokslo krypties ištakų, gerai įsisavinę prieš ją buvusios mokslinės krypties tradicijas, todėl J. Šreideris ir buvo įsitikinęs, kad tie, kuriuos jis jau rado atėjusį Sąjunginių mokslinės ir techninės informacijos institutą veikė pagal vienintelę galimą logiką.

Ir iš tikrųjų iki pat 1968 m. informatikos mokslas, jo vadovų dėka, pripažinto autoriteto visame pasaulyje akademiko Aleksandro Nesmejanovo, kurio iniciatyva prie SSRS mokslų akademijos buvo įkurtas Sąjunginis mokslinės ir techninės informacijos institutas (VINITI) 1952 m., jo vadovų D. Panovo ir ypač jo vadovo A. Michailovo, vadovavusio VINITI nuo 1956 m., sėkmingai kopė į kalną ir atrodė turės gražią perspektyvą. Šiame institute nuo pat jo įkūrimo pradžios, šalia pagrindinio praktinio uždavinio – rengti, leisti ir aprūpinti visos SSRS mokslinio tyrimo institucijas ir projektavimo konstravimo organizacijas referatiniais žurnalais ir kitais specializuotais informaciniais leidiniais pagal jų profilį, buvo vykdomos dvi pagrindinės mokslinių tyrimų programos: informacinių procesų, tarp jų ir vertimo iš užsienio kalbų, automatizavimo ir mokslinės informacijos struktūros ir savybių, jos informacinių srautų formavimosi bei mokslininkų ir specialistų informacinio aptarnavimo metodų tobulinimo. Antroje tyrimų programoje buvo plačiai naudojami bibliometriniai ir mokslometriniai metodai, tada visame pasaulyje buvę populiarūs. To meto VINITI vadovams pavyko abiejų krypčių informatikos mokslą integruoti į pasaulio mokslo kontekstą. VINITI leido referatinį žurnalą „Mokslotyra“ (dviejų dalių: SSRS ir užsienyje) bei dvi serijas žurnalo „Mokslinė-techninė informacija“ irgi dviejų dalių: viena jų buvo skirta informacinių procesų automatizavimo problemoms ir procesams; mokslinės informacijos teorijos ir informacinio aptarnavimo organizavimui ir metodikai. Dalis atrinktų ir laikomų vertingiausių mokslinių straipsnių iš abiejų serijų buvo verčiami į anglų kalbą ir siunčiami į JAV, Filadelfijos mokslinės informacijos institutą ir kitas JAV informacines įstaigas. Per „Proceedings of Scientific-Technical Information in The USSR“ abi serijos žurnalo „Mokslinė-techninė informacija“ buvo įtrauktos į „Science Citation Index“ peržiūrimų ir cituojamų leidinių sąrašus. Sekiau sovietinių autorių citavimo srautus, nuo pat pirmųjų citatų pasirodymo šioje unikaloje pasaulyje bibliografinėje rodyklėje. To meto informatikos mokslininkų garbei reikia pasakyti – SSRS mokslininkai buvo gerai cituojami. Taigi, informatikos mokslas pasaulio mokslo kontekste tada buvo lygus tarp lygių; nemažai

VINITI mokslininkų tapo net citavimo lyderiais pasaulyje. Ypač gausiai cituojamos ir aukštai vertinamos pasaulio mastu buvo A. Michailovo, A. Čiornio ir R. Giliarevskio mokslotyrintiniame kontekste parašytos monografijos „Osny naučnoj informaciji“ (1965); antrasis šios knygos leidimas „Osny informatiki“ (1968) ir „Naučnyje komunikaciji i informatika“ (1976). Ko gero, nuo informatikos kaip mokslo šakos pripažinimo pasaulyje ir žymiausių jos mokslininkų išryškėjimo ir pradėjo pūsti informatikos negandos vėjai.

Kai 1968 m. instituto mokslo reikalams ėmė vadovauti kitas mokslininkas, niekada nesidomėjęs nė viena iš minėtų trijų mokslinių krypčių, viskas pasikeitė. Jam vadovaujant instituto mokslas tapo pragmatiškas, priklausantis nuo einamųjų planų, kurie iš pradžių lyg ir atitiko pagrindines SSRS MA mokslo kryptis. Mašininis vertimas ir matematinė lingvistika įėjo į bendrus planus su vengrų ir čekų mokslininkais tuometinės Ekonominės savitarpio pagalbos tarybos (ESPT) programos rėmuose. Tačiau kontaktuoti su užsienio kolegoms buvo sunku. Kai 1971 m. Drezdene vyko konferencija, skirta šiai krypciai, išvykti galėjo tik 9 instituto mokslininkai, iš jų 8 pagal asmeninius pakvietimus.

Svarbiausias mokslo logikos principas – visada būti priešakinėse linijose. Tas, kuris neįeina į „nematomą kolekdžą“, labai greitai iškrenta iš triumfalinės mokslo karietos. Poetas ir rašytojas to neįeina: jis gali kurti vienatvėje, gyvendamas, kur nors toli nuo miesto triukšmo viensėdyje. Talentingiausi vis tiek atranda savo vietą kultūros istorijoje, nes jie patys – epochos balsas. Mokslininkas, atvirščiai – privalo orientuotis svarbiausiose įvykiuose ir tyrimuose iš pirmojo fronto ir iš pirmųjų lūpų. Perskaityti mokslinę literatūrą toli gražu nepakanka. Reikia dalyvauti pačiame procese, konferencijose, seminaruose, tarptautiniuose simpoziumuose, turėti asmeninių kontaktų. Nutrukę kontaktai su kolegomis užsienyje, dirbančiais vienoje kryptyje, uždaro mokslininką „mirties zonoje“.

Informatikos moksle aštuntajame dešimtmetyje tie kontaktai plėtėsi, devintajame – trūkinėjo, formalizavosi ir biurokratizavosi. Sovietiniam mokslui pradėjo vadovauti žmonės, neturintys nieko bendro su mokslu. O užsienio komandiruotė pradėta vertinti ne kaip mokslininko egzistavimo būtina sąlyga, o kaip paskatinimas už paklusnumą valdžiai. Atsirado net sąvoka „vazinėjantys“. Jie rengėsi užsieniškais drabužiais, atsirado mada net pranešimus užsienyje skaityti ne mokslininkams, o jų paruoštus pranešimus mokslo įstaigų, skyrių, sektorių vadovams, biurokratams. Gi gabiausi mokslininkai, gyvenę sąlyginio skurdo sąlygomis ir negalėję sau leisti komandiruočių į užsienį savo pinigais, greitai atsidūrė jau minėtoje „mirties zonoje“.

Prasidėjo tragiškiausias informatikos mokslo raidos etapas: vienas po kito į užsienį – JAV, Izraelį ir kitas šalis – emigravo žymiausi informatikos mokslininkai: A. Jesinas-Volpinas, V. Černiavskis, G. Vleducas (pirmasis mano kandidatines disertacijas vadovas), I. Melčukas, A. Žolkovskis, kiti. Likę tokio pat aukšto mokslinio lygio mokslininkai įvairiausiai stebuklingais būdais „prakirsdavo“ geležinę

SIMBOLINĖ KAPSULĖ ĮPRASMINO LIETUVOS KAIP Į PROTUS INVESTUOJANČIOS ŠALIES ĮVAIZDĮ

Jie pasirašė laišką ateities kartoms

■ Atkelta iš 1 p.

fizinių ir technologijos mokslų centras. Šios sąsajos turinys papildomų komentarų tarsi nereikalauja. Daugiau klausimų gali kelti būsimų šioje vietoje iškiliančių statinių architektūrinės darnos subtilumai.

Žaliajame Antakalnio kampelyje iškilęs naujasis Vilniaus universiteto bibliotekos dinamiškų laužytų formų statinys žymi ne šiaip modernios architektūros drąsų žingsnį, bet esminį Lietuvos universitetinės kultūros ir naujo Vilniaus ženklą, nepriklausomybę atgavusios valstybės ateities viziją.

Lazerių gamybos įmonės UAB „Ekspla“ generalinis direktorius Kęstutis Jasiūnas, VGTU rektorius prof. Alfonsas Daniūnas bei Fizinių ir technologijos mokslų centro direktorius prof. Gintaras Valušis

Pradžią įspūdinga, o bibliotekos pastatą projektavusi R. Paleko ARCH studija vertinimo kartelę pakėlė taip aukštai, jog dabar šis rekordinis aukštis ir bus atskaitos pradžia vertinant kitus naujus objektus. Kaip į šią gamtinę aplinką ir pradėtą formuoti architektūrinę erdvę „įsipaišys“ Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro bei Jungtinio gyvybės mokslų centro pastatai? Iš dalies atsakymą turėsime po pusantro metų, nes 2015 m. kovo mėnesį Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro pastatas turėtų būti ne tik užbaigtas, bet ir pradėtas eksploatuoti.

Pastatą projektavo UAB „AKG“ architektai (Remigijus Bimba, Markas Gorpinič, Gintaras Adlys, Laura Dabravalskytė), visa projekto „Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro sukūrimas“ vertė – 239 mln. litų. (Palyginimui: atkuriant Valdovų rūmus Vilniuje iki š. m. gegužės mėnesio buvo atlikta darbų už 261 mln. litų.) Praverstų ir patikslinimas: statyboms skirta 130 mln. litų, o įrangai – 107 mln. litų. Iš Lietuvos Respublikos biudžeto finansuojama 15 proc. išlaidų, o 85 proc. – iš ES struktūrinių fondų. Statybos darbai patikėti UAB „Hidrostatyba“, o UAB „Fima“ įrengs laboratorijas ir atliks kitus atsakingus ir subtilius elektroninių sistemų montavimo, paleidimo ir derinimo darbus. Dalis

jų bus unikalios, atitiks griežtus ISO5, ISO6 ir ISO7 reikalavimus, privalomus atitinkamo švarumo klasės patalpoms.

Fizinių ir technologijos mokslų centro direktorius prof. Gintaras Valušis savo prakalboje, pavadintoje „Žinutės, palydint kapsulę“ pateikė nemažai įdomios informacijos. Beje, jo vadovaujamo centro nereiktų painioti su pradėtuojamu statyti Nacionaliniu fizinių ir technologijos mokslų centru, nors klaidinančios painiavos įneša panašius skirtingų darinių pavadinimai. Neišvengta sutapatavimo ir per simbolinės kapsulės, žyminčios statybos pradžią, renginį.

VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto direktorė prof. Gražina Tautvaišienė ir lazerių mokslo Lietuvoje kūrėjas prof. Algis Petras Piskarskas

G. Valušis priminė, kad Vilnius pagal gyventojų išsilavinimą yra vienas iš pirmaujančių pasaulio miestų, nedaug atsiliekantis nuo Kembridžo. Pagal šį kriterijų esame šalia Edinburgo ir gerokai lenkiame Londoną. Vienas garbingiausių Europoje Vilniaus universitetas sparčiai modernėja, jame įsikūrė Verslo inkubatorius „Saulėtekio slėnis“, šiemet duris atvėrė moderniausia Lietuvos biblioteka, o spalio 11-ąją įkasdami kapsulę su laišku ateities tėvynainiams įprasminsime kertinį slėnio kūrimo etapą – naujo technologijų flagmano statybos pradžią. Nacionaliniame fizinių ir technologijos mokslų centre savo pajėgas apjungs trys stipriausios Lietuvos mokslo institucijos – Vilniaus universitetas (Fizikos ir Chemijos fakultetai, Teorinės fizikos ir astronomijos bei Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų institutai), dabar veikiantis Fizinių ir technologijos mokslų centras (Fizikos, Chemijos ir Puslaidininkų fizikos institutai) ir Vilniaus Gedimino technikos universitetas (Elektronikos fakultetas).

Anot G. Valušio, kuriamo centro pagrindas – naujas technologinis modulis, kurio Lietuvos mokslininkai dar niekada neturėjo. Viena šalia kitos bus plėtojamos puslaidininkų nanotechnologijos, organinių medžiagų, lazerių, šviesos ir kitos unikalios technologijos.

Šalia viso to bus sukurti atviros prieigos centrai, naujos įmonės, kurios teiks naujas technologines paslaugas. Visa tai bus sutelkta 24-iose naujai suformuotose laboratorijose, jose dirbs daugiau kaip 700 darbuotojų, tarp kurių tikimasi matyti ir iš svetur sugrįžusius talentus. Iš ligi šiol veikusių darinių kuriama nauja Lietuvos fizinių ir technologijos mokslų struktūra. Pačios gyvenimo realybės pagimdytas sprendimas, nes mokslas brangus malonumas, nedidelei valstybei neįmanoma kiekvienos atskiros institucijos aprūpinti net būtiniausia aparatūra. Todėl Centre kuriamos laboratorijos veiks atviros prieigos principu, jų mokslinė ir technologinė įranga galės būti naudojama ir verslo reikmėms, tam bus atliekami atitinkami tyrimai.

Nacionalinis fizinių ir technologijos mokslų centras integruos mokslą, verslą ir studijas. Šioje struktūroje bus sutelktos tos sritys, kuriose Lietuvos mokslininkai turi gerų galimybių ir išsikovoję pakankamai platų tarptautinį pripažinimą. Būsime centre bendradarbiaus giliai patirtį įgijusi profesūra ir talentingas jaunimas. Geras pagrindas, kad turėtume aukštos kokybės mokslą, būtų kuriami aukštos pridėtinės vertės produktai, o šalis žengtų konkurencingumo didinimo linkme. Turime remtis savo protu, išmone, žmonių veržlumu ir tikėjimu tuo, ką darome. Tokių galimybių, kaip ir paties mokslo reikmėms skirto pas-

Mokslo reikalai šalyje gerėja, bent jau sprendžiant iš VGTU rektorius bei švietimo ir mokslo ministro Dainiaus Pavalkio geros nuotaikos

tato, kur po vienu stogu susiburs į vieną darinių tiek skirtingų institucijų, Lietuva dar neturėjo.

Grafeno simbolika ant būsimos statinio sienų

G. Valušis kvietė dažniau prisiminti genialųjį Leonardą da Vinčį, technologijos meno kūrėją, mokiusį žvelgti į tai, kas ne visados aiški ir užslėpta. Tarsi siekdamas čia pat padeonstruoti didžiojo Leonardo siūlomą pažinimo metodą, kalbėtojas pasiūlė atidžiau išsižiūrėti į būsimąjį Nacionalinio centro pastato architektūrinį projektą. Pastato struktūrą sudaro tarsi koriai, tik jie skirti ne medui ir vašku gaminti. Tai grafeno simbolika, naujos anglies atmainos, nuo kurios atradimo nepraėjo nė dešimt metų, o ji jau vadinama ateities medžiaga. Pasaulio spauda praneša neįtikėtinų dalykų. Grafeną pritaikius telekomunikacijose internetą bus galima paspartinti šimtą kartų, saulės elementai su grafenu bus 1 nanometro storio, jau sukurtas bene tūkstantį kartų jautresnis už dabartinius vaizdo jutiklius, leisiantis net prietemoje išgauti ryškias nuotraukas, nenaudojant blykstės. Kinai grafeno pagrindu sukūrė lengviausią pasaulyje medžiagą – aerogelį, o amerikiečiai pritaikę grafeną paskelbė atradę pigią ir efektyvią jūros vandens gėlinimo

technologiją. Grafenas elektronikoje pakeis iki šiol plačiai naudojamą silicij, tad nauji kvadratinų stebuklai tęsis ir atliks dar ne vieną technologinį kvapą užimančią perversmą.

Nacionalinio centro pastato architektūrinis sprendimas vykusiai perteikia grafeno simboliką – kartu tai ir architektų subtilus palinkėjimas centre dirbsiantiems mokslininkams imtis įgyvendinti pačias drąsiausias idėjas.

Prezidentė pažadėjo dirbti su kelve

Ir dar paminėsime, kas labai svarbu. Kuriamas Nacionalinis centras savo veikla apjungs visus penkis Lietuvoje kuriamus slėnius. Du iš jų kuriami Vilniuje („Saulėtekio“ ir „Santaros“) ir Kaune („Santakos“ ir „Nemuno“), vienas – Klaipėdoje (Jūros slėnis). 25 tūkst. kvadratinųjų metrų ploto komplekse „Saulėtekio slėnyje“ bus suformuota moderniausia šalyje fizinių, chemijos ir technologijos mokslų tyrimų bazė. Pakviesta tarti sveikinimo žodį Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė prisiminė, kaip šiais metais Saulėtekio slėnyje jau dalyvavo atidarant naująjį Vilniaus universiteto bibliotekos pastatą. Pasidžiaugė, kad jame veikla aktyvi išties parą, o į atskirus renginius tenka užsirašyti net prieš mėnesį. Kaip labai reikšmingą, tegu ir simbolinį, įvykį Prezidentė apibūdino Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro pradžią.

Prezidentė prisipažino pasiryžusi tokia įsimintina dieną padirbėti net su kelve, kad tik naujo centro ateitis būtų užtikrinta.

Iškilių dalyviams buvo labai smalsu, kaip Prezidentė vykdys pažadą, bet šios renginio dalies dar teko palaukti, išklausti ir kitų garbingų svečių prakalbų. Organizatorių garbei turime pripažinti, kad kalbos neprailgo, reglamento laikytasi pavyzdinčiai. Kalbėta dalykiškai ir lakoniš-

toriaus pareigas einantis prof. Jūras Banys pažymėjo, kad kelias į naująjį centrą buvo ilgas ir labai nelengvas. Pirmosios idėjos apie tokį centrą universitete ėmė sklindyti nuo 2003 m., o vieną iš tos idėjos autorių prof. emeritą Algį Petrą Piskarską buvo malonu matyti aprašomose iškilimėse. J. Banys buvo originalus: padėjo visoms Lietuvos valdžioms, kurios vadovavo valstybei nuo 2003-ųjų ir įrodė, kad strateginius projektus vis dėlto sugebame įgyvendinti. Rektorius perfravavo amerikiečių astronauto Neilo Armstrongo žodžius ištartus žengus pirmuosius žingsnius Mėnulyje: „Tai, kas vyksta šiandien, tėra mažas žingsnelis, tačiau 2015 m. balandį mes žengsime visai į kitą kokybinį mokslo, studijų ir bendradarbiavimo su verslu lygį“.

VGTU rektorius prof. Alfonsas Daniūnas fizinius ir technologijos mokslus apibūdino kaip pažangos varomąją jėgą ir neslėpė pasitenkinimo, kad statomame centre bus sutelkti svarbiausi šių sričių Lietuvos mokslo ištekliai, o mūsų jaunimas turės bent jau panašias darbo sąlygas kaip pažangiausiose šalyse, bus užtikrintas mokslo ir verslo bendradarbiavimas.

UAB „Hidrostatyba“ valdybos pirmininkas Jonas Damušis ir UAB „Fima“ generalinis direktorius Gintaras Juknevičius pažymėjo, kad jų bendrovių laukia nauji dideli iššūkiai, nes darbų grafikai labai įtempti. Teks ne tik įgyvendinti architektų sumanymus, bet ir padaryti tai, ko dar niekas Lietuvoje nedarė: įdiegti daugiau kaip 30 labai sudėtingų tarpusavyje susijusių elektroninių sistemų, įrengti unikalios šviesos laboratorijas, taip pat apie 250 įvairių kitų laboratorijų. Tai bus didžiausias ir sudėtingiausias mokslo centras šalyje, kuriame pagaliau bus galima panaudoti Lietuvos mokslininkų potencialą, kuriant aukštos pridėtinės vertės produktus.

Visi kalbėtojai pasirašė laišką ateities kartoms. Jis buvo įdėtas į kapsulę, su kuria visi pasirašiusieji, priešakyje su Prezidente, nusifotografavo. Studen-

Prezidentė su kelve nedažnai pamatysi – ypač vyrams malonus vaizdelis

kai, ko gero, kalbėtojams teko gerokai parepetuoti, kad mintis sutalpinti į jiems skirtas minutes.

LR švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis pažymėjo, kad atėjome ne į tuščią vietą, mokslo institucijos, sudarysiančios Nacionalinio centro pagrindą ir dabar sėkmingai bendradarbiauja su verslu, steigia vadinamuosius spartuolius, užmezgę ryšius su žymiausiomis pasaulio kompanijomis ir garsiausiais universitetais.

Laikina Vilniaus universiteto rek-

tų atstovai kapsulę su laišku iškilmingai nunešė į numatytą įkasti vietą. Pirmieji kastuvų griebėsi rektorai, bet ir labai greit pavargo, tada jiems į pagalbą atėjo kiti laišką ateities kartoms pasirašiusieji. Kai skiedinio buvo pridrabstyta ir pripekiota, su kelve ilgiausiai ir kruopščiausiai dirbo Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Be moterų Lietuvoje jokie reikalai nejuda.

Gediminas Zemlickas

JONAS AUKSABURNIS (2)

Pabaiga, pradžia Nr. 17.

Irena BILEVIČIŪTĖ

Kai laborantės Lotynų kvartale nebesikeičia, Prodekanas labai anksti pradeda rūpintis būsimuoju tvarkaraščiu.

Eugenija – viena dekanato darbuotojų. Dabar jau buvau patyrusi tvarkaraštininkė. Per vieną „pedagoginę“ pertraukėlę Prodekanas sako:

– Ar jūs žinote, kad aš esu nelietuvis?

– Negali būti, – nepatikėjau.

– Taip, mano pase parašyta – latvis.

Ir mano antras vardas Zemvaldas. Nors žinokite, Irute, – pridūrė šypsodamasis, – kad visi žymūs Lietuvos vyrai pavadinti Jono vardu: Jonas Bretkūnas, Jonas Jablonskis, Jonas Kubilius, Jonas Kabelka, Jonas Dumčius, Jonas Balkevičius.

Daug tų tvarkaraščių drauge sudarėme. Daug visokių pasakojimų dar išgirdau, ne viską beprisimenu. Vieną tvarkaraštį, paskutinįjį mūsų drauge darytą, Prodekanas man padovanojo: FILOLOGIJOS FAKULTETO, 1974 / 75 m. m. PAVASARIO SEMESTRO TVARKARAŠČIAI. Kitame lape parašyta: „Tvarkaraštį sudarė vyr. lab. Irena Bilevičiūtė, perrašė vyr. lab. Viktorija Aleknaitė ir lab. Dalia Puodžiūnaitė. Atsak. redaktorius doc. Jonas Balkevičius.“ Koks malonus ir brangus prisiminimas. Sudarė? Niekada nebūčiau viena tokio tvarkaraščio sudariusi. Verta žvilgtelėti nors į vieną puslapėlį.

Prodekanas buvo kuklus žmogus ir savo nuopelnų negalėjo kitiems.

Universitetas nuolat buvo remontuojamas, pagaliau naujas patalpas, seniai žadėtas, gavo ir klasikinės filologijos katedra. Persikraustėme: erdvi, šviesu, šilta ir linines užuolaidas pati pasiuvau. Tačiau tas darbas po darbo prie tvarkaraščio mane vargino, be to, ir aš turėjau namus, ir manęs grįžtančios laukdavo. Bet svarbiausia, kad Balkevičiui tapus dekanu, naujasis prodekanas, lietuvių literatūros dėstytojas Albinas Jovaišas tvarkaraščiu neįjautė jokios romantikos ir liepė daryti vienai: „Kaip padarysit, taip bus gerai“. Esą, aš tai iš Balkevičiaus esu išmokusi, o jis

Aischilo 2500 gimimo metų jubiliejus. Iš dešinės: pirmoje eilėje dėstytojai: B. Kazlauskas, J. Mažiulienė, L. Valkūnas; antroje eilėje A. Jovaišas, vyr. lab. I. Bilevičiūtė; trečioje eilėje dėstytojai A. Juršėnas, V. Manikaite

visai nemokąs. Ne. Sužinojusi (ir sekasi gi man!), kad nuo neatmenamų laikų dirbanti laborantė Vita Eidukaitienė iš Lietuvių kalbos katedros išėina į Enciklopedijų leidyklą, einu pas katedros vedėją profesorių Zigmą Zinkevičių. Šis sutinka. Darbo šioje katedroje buvo daugiau, bet nebebuvo tvarkaraščių darymo. Dar ir paskaitų šiek tiek gavau, be to, kalbininkai daug knygų leisdavo. O tais laikais leidykloms reikėdavo pateikti būsimosios knygos po du mašinraščio egzempliorius. Kalbinius tekstus nelengva būdavo spausdinti, ne visos mašininkės imdavosi tokio darbo. Daug rankraščių esu perspausdinusi – namie turėjau rašomąją mašinėlę. Rašydavau vakarais, savaitgaliais (už tvarkaraščių sudarinėjimą kaip už papildomą darbą nemokėdavo, o už spausdinimą gaudavau papildomų pajamų, kurias taupydavau atostogoms ir dažniausiai važiuodavau su sūnumi į Krymą). Bet savo svajonės neišsižadėjau – labai norėjau mokytojauti: Švietimo skyriuje eilėje jau buvau užsirašiusi, bet vis aiškindavo, kad nesą vietų. Padėjo atsitiktinumas: nuo 1981 m. rugsėjo 1 d. iki 2005 m. rugsėjo 1 d. pagaliau mokytojau. Visą šį

laiką – dvidešimt ketverius metus – toje pačioje mokykloje.

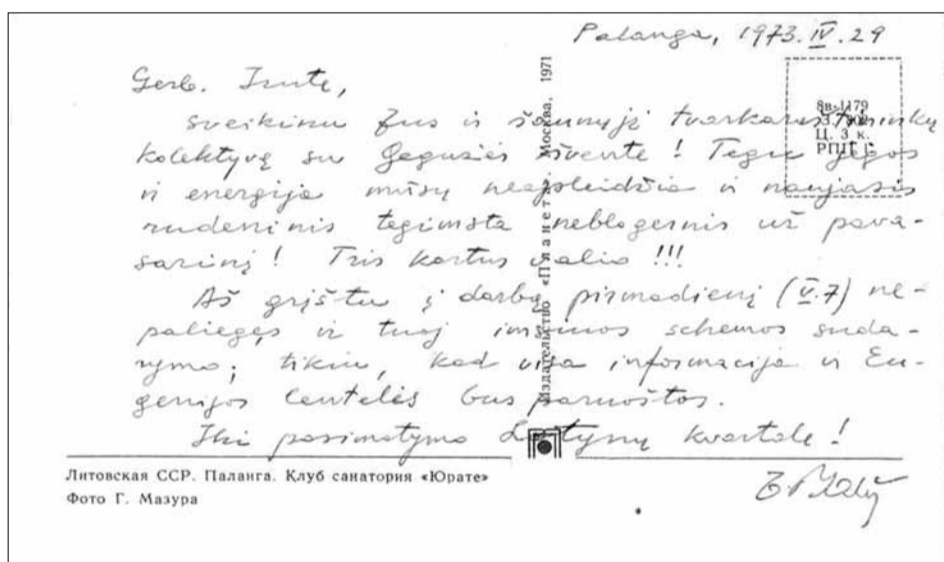
Fakultete būdavo ne tik dirbama, bet retsykiais ir pašvęsdavome: pati didžiausia šventė buvo Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejus. Tačiau iki tos didžiosios šventės buvo daug bruzdesio ir visokių darbų. Labiausiai trūko valytojų, to darbo teko imtis visiems. Prisimenu, kaip nepatenkinta niurnėjo doc. Adelė Laigonaitė šveisdama vestibulio grindis. Visi džiaugėmės įvairiausiais spaudos ta proga leidžiamais leidiniais. Ten dirbantys lengviau galėjome įsigyti: „Pirmasis lietuvių kalbos žodynas“, „Vilniaus universiteto rūmai“, „A Short History of Vilnius University“, „Filosofija Vilniaus uni-

Bent jau aš niekada nesu su juo šokusi, gaila. Vedėjų ir dėstytojų jubilėjai būdavo švenčiami katedrose. Tada laborantės tik sumuštinis darydavo, kavą ir arbatą piltydavo.

Klasikinės filologijos katedroje retkarčiais vykdavo tikrai įspūdingi renginiai, kai dalyvaudavo kviestinių svečių iš kitų šalių. Tada susirinkdavo kolegų iš kitų katedrų. Vienas tokių renginių – Aischilo 2500 metų gimimo jubiliejus.

Toje katedroje visi stengdavosi tostus, sveikinimus ar tiesiog tinkančias šiam atvejui sentencijas sakyti lotyniškai. Kaip dabar matau stovintį vedėją doc. Leoną Valkūną su šampano taure rankoje ir sakantį:

– Bibamus! (lot. išgerkime!)

Prodekanas atsiuntė tokį laiškėlį net iš Palangos, „Jūrėtės“ sanatorijos, kurioje tuo metu atostogavo

versitete“, „Vilniaus universiteto istorija 1579–1979“ (trys tomai) ir daug kitų knygų bei visokių lankstinukų ir kitokių suvenyrų. Dabar žiūriu į gražią skarelę: Vilniaus universitetui 400 – užrašas viršuje, iš šonų dvi mūzos – Mnemosinė (Mūsų motina ir Atminties deivė) ir Klėja (Istorijos deivė), po jų apačioje datos – 1579–1979, skarelės viduryje – 1979 m. kalendaris. Tebeturiu tų metų šilkinį kalendarį su universiteto observatorijos gaublio, teleskopo vaizdais ir visais Zodiako ženklais. Aišku, ir su 1979 m. kalendariumi, o kamputyje užrašu: „Sic itur ad astra“ („Taip einama į žvaigždes“).

Deja, apgailestauti belieka, kur dabar mūsų Lietuvos – 1009–2009 – tūkstantmečio suvenyrai? Ir tai laisvoje Lietuvoje?!

Mūsų fakultete buvo daug proginių renginių, daug kalbų buvo pasakyta. Geriausias tokių kalbų sakytojas būdavo doc. J. Balkevičius, juk ne veltui vadintas Jonu Auksaburniu. Tas kalbas apibūdinti sunku – jas reikėjo girdėti: ne tik jų turinys, bet ir sakymas įspūdingas.

Pasitaikydavo fakultete ir ne tokių iškilmingų, tačiau nuotaikingų švenčių. Oficialioji dalis – sveikinimai, kalbos, dažniausiai prodekano J. Balkevičiaus. Kartais dar būdavo ir neoficialioji dalis – sumuštiniai, šampanas ir šokiai. Nepamenu, kad toje linksmoje dalyje būtų dalyvavęs visada savo iškalba mus džiuginęs Jonas Auksaburnis.

Tačiau visada išprašydavome, kad vedėjas lietuviškai pagiedotų įspūdingą *ubagų* giesmę, deja, pačios giesmės neprisimenu. Bet abiejose katedrose, kuriose man teko dirbti, šokama nebuvo. Jeigu nebūdavo būtina kavutę pilstyti ar sumuštinis tepti, tokiuose renginiuose dalyvauti nemėgau.

Vis dėlto labiau patikdavo bendri fakulteto renginiai, ten ir tų darbų dirbti netekdavo. Po vieno panašaus renginio per „pedagoginę“ pertraukėlę Prodekanas ir klausia manęs, kaip aš pasilinksminusi.

– Buvo smagu, – pasakiau.

– Girdėjau ir aš, beje, visas fakultetas kalba apie Irenos ir Ričardo tango. – Negali būti, – nustebusi ir paraudusi sakau.

Šokti nemėgau, dorai nė nemokėjau, bet jeigu jau šokau, labiausiai mėgau tango. Tiesą pasakius, nepamenu, kad tango būtų tekę šokti su kuo nors kitu negu su doc. Ričardu Mironu – pati nepasirinksi. Bet prisimenu ir nuostabius valsus. Būdavo šaunu, tik kažin kodėl jie žiūrovų dėmesio nesulaukė. Atvirai sakant, neteko girdėti, kad labai jau kas būtų kalbėjęs ir apie „Irenos ir Ričardo tango“. Prodekanas nepraleisdavo progos pajuokauti, mėgdavo, kai raustu.

Apgailestauju, kad tam tikrai žymiam žmogui, tam Jonui Auksaburniui – Jonui Balkevičiui, tuo metu visai nenorėdama pridariau daug nema-

Irenos Bilevičiūtės svajonė mokyti išsipildė

Iš akademinio folkloro (8)

Ei, mielas kolega! – šaukia humanitaras, pamatęs LMA vestibiulyje savo nuolatinių pašnekusių bičiulį, – tikiuosi šiandien neįsuksi manęs į politinių įvykių šukšlyną.

– O kas šioje tematikoje blogai skamba? – atliepia į gamtos paslaptis paniręs profesorius, – juk visas mūsų sujauktas gyvenimas sukasi vien tik apie politinio gyvenimo ašį.

– Sutinku, tačiau jei murkdysimės šiame gyvatyne, prarasime ne tik asmeninį orumą, bet ir žmoniškuosius bruožus, kaip ir *tie* iš šliužų irštvos.

– Nenorėčiau priimti tokios Tamstos nuomonės. Jei mes patys aktyviai nedalyvausime gyvenimo bėdų svarstymuose, tai apie kokį sąmoningumą ir pilietiškumą galima būtų kalbėti?

– Man keista: apie kokį dalyvavimą diskutuojate ar svarstymuose galima šiandien kalbėti? – Nerimsta humanitaras. – Rėk kiek spēkos leidžia, rašyk atsilošęs dienraščiams, valdžiai, Prezidentei – viskas kaip žirniais į betoninę sieną.

– Manau, čia šiek tiek perlenki: spaudoje nuolat skaitau aštrios kritikos tekstų. Kartais atsiliepiama, paaiškinama, kad nederėtų drumsti vedlių, mus stumiančių į pažadėtąją žemę, nuotaikos.

– Stebiuosi Tamstos pakantumumu: pabandyk pats parašyti dienraščiams, kad ir „Respublikai“ ar „Komsomolui“, atsiprašau, „Lietuvos rytui“. Ir nespausdins teksto, ir neris reikalo bent jau žodį suregzti, skirtą jo autoriui. Teigiamos atsakymo ar atsiprašymo gali sulaukti tik „pateptieji“: signatarai, įžymybės ir figūros, sumanipuliuosios asmeninė „aurą“. Štai Arvydas Juozaitis ar Zigmas Vaišvila. Jų pasisakymus spausdina. Bet kas iš to: kaip jau sakiau, tai beviltiškas žirnių tratinimas. Galbūt Arvydo rašiniai, keliantys nerimą tarp šviesuolių, sužadina silpnoką mūsų užmigusios politinės sąžinės virptelėjimą, tačiau įkyrus Zigmuko cypsėjimas jau pavėluotas. Tad klausiu: „Kodėl šis dailus, su politinėmis pretenzijomis išlindęs bernuželis tylėjo, kai vyko prezidento rinkimai?“

– O dabar aš Tamstos paklausiu – ar mėginai pats kokį nors aktualų rašinį dienraščiams pasiūsti?

– Taip, ir ne kartą.

– Štai iš kur kyla Tamstos įniršis.

Girdžiu kranksėjimą mums pažįstamo Dominyko balsu: „Plepėkite, plepėkite: klausytis vaikiškų akademinų emeritų balselių šioje cinizmo eketėje – vienas malonumas“. Pakeliu akis. Ogi medyje šaiposi nieko gero nežadantis juodvarnis.

Susitikimo epizodas ten pat po trijų savačių.

– Tikiuosi šiandien pokalbio tematiką pasuksime teigiamų emocijų kryptimi, – linksmi nusiteikęs sako humanitaras.

– Nagi, pradėk, – laukiu posūčio.

– Suku kultūros reikalų link. Paklausk: gražiai gi valdžia pagarbė Virgilijų Noreiką – jam suteikė Nacionalinio operos ir baleto teatro garbės emerito vardą. Vadinas, jai rūpi kultūros reikalai.

– Nebūk paikas. Vardą suteikė ne valdžia, o pats teatras, teisingiau tariant, jos vadovas Kėvišas, kuriam rūpi iškilus Maestro vardu kai ką slėpti: figos lapu pridengti savo finansines ekvilibristikas.

– Beje, operos scenoje logiškiau skambėtų ne „emeritas“, bet „garbės senjoro“ vardas, – samprotauja humanitarinės minties meistras.

– Argi Lietuvoje galima rasti logiškos minties pėdsakų?

– Galima – tik tuomet, kai reikalai paliečia mūsų piniginių.

Dar šiek tiek paplepėję ir pajuokavę mūsų herojai palietė kitą skaudžią temą, ataidėjusią iš netolimos praeities.

– Žvelgiant į kultūros lankas negaliu suprasti, tuo labiau pateisinti klastingų valdžios sumanymų įvairiais būdais smaugti ir galop nužudyti tuos kultūros reiškinius, kurie savo unikalumu kelia

nuostabą ir pagarbą Lietuvos menui. Baisu tai, kad visa ši niekšybė inicijuojama atlikti mūsų pačių rankomis. Palūžčiau iš nuoskaudos visus juos vardydamas. Todėl priminsiu tik du susijusius su iškiliais Dalios ir Povilo Mataičių bei Sauliaus Sondeckio vardais.

– Tikrai, paminėti vardai man primena skandalingus dalykus. Puikiai prisimenu: pirmaisiais nepriklausomybės atstatymo metais Kultūros ministrui brūkštelėjus parašą buvo sunaikintas nepakartojamas Folkloro teatras, o po dešimtmečio likviduotas Lietuvos kamerinis orkestras, – prisimena meno reikalams neabejingas gamtotyrininkas.

– Susidorojus su Mataičių teatru žuvo pasaulinio masto unikumai – gyvas liudytojas mūsų prabundančios tautinės savimonės, kurią vėl prarandame vis spartėjančiu tempu. O Sondeckio kamerinio orkestro likvidavimo dokumentas – akivaizdus kriminalinis įvykių liudijimas.

– „Kriminalinis“ – gal kiek per daug drąsus teiginys? – abejonę pareiškia racionalaus mokslo atstovas, – nors, atvirai sakant, galėčiau patikėti, kad čia slypi nešvarių dalykelių.

– Tad kaip Tamsta įvardytumėt tikrą faktą: kitomis dienomis po likvidavimo veiksmažtvirtinančio dokumento paskelbimo orkestras dirba toliau, jau be Maestro, bet vėl tuo pačiu vardu, viešai plakatuose skelbiamu. Dar daugiau, tas pats kolektyvas gyvuoja su nuopelnų istorija ir repertuaru sukurtais Maestro Sondeckio. Tai begėdiška intelektualinio turto vagystė! Jei čia viskas būtų atlikta sąžiningai, toliau tarsi teisėtai veikiantis orkestras turėtų pradėti kurti savo – jau kitą istoriją nuo pat pirmos „perversmo“ dienos.

Šiek tiek karštai padiskutavę, emeritai aprimo. Dar valandėlę paplepėję ta pačia tema, jiedu neskubėdami nužingsniavo į artimiausią kavinukę.

Mąstau: įdomu, ką šį kartą pasakys Dominykas? Ir štai iš fundamentalios institucijos sekretorės kambarėlio išlenda pasiūšausęs, gerokai sukaitęs tas begėdis – mūsų pokalbių vertintojas. Nugirdęs mano pastabą jis išlemena: „Nuomonės neturiu: kaip matote, asmeniniai reikaliukai dabar man svarbesni, nei jūsų“.

Nusivylęs Dominyko išmintimi, slenku namų link.

Paskutiniai rudens lapai

Nepriklausomas socialinis etnografas, 2013 m. liepos paskutinis dešimtadienis

RYŠKIAI PRAŽYDUSI, BET GREIT NUVYTUSI MOKSLO ŠAKA

Atkelta iš 8 p.

uždangą ir savo darbus ėmė publikuoti JAV ir kitoje užsienio spaudoje (V. Nalimovas, V. Markusova, I. Maršakova-Šaikievič ir kiti).

Valdžia ėmėsi atsakomųjų veiksmų: išvykusiųjų ir jų artimiausių bendražygių, likusiųjų tėvynėje darbus

įslaptino fonduose, išėmė iš bibliotekų, mokslininkams uždraudė cituoti jų darbus. Neapykantos trintuku stengėsi ištrinti jų paveldą iš mokinių, gerbėjų ir pasekėjų atminties. Puikiai žinau, nes buvau papuolusi į tą „mėsmale“. Vienas iš mano darbų, kurio paruošimui buvau sugaišusi keletą mėnesių, taip ir liko nepublikuotas, nes jame

citavau minėtus to meto žymiausius informatikos mokslininkus, išvykusius iš SSRS. Vėliau mano tyrimą pakartotoja Irina Maršakova-Šaikievič ir ji paskelbė JAV spaudoje. Paruošta gynimui mano kandidatinė disertacija turėjo išlaukti penkerius metus, kol išvykusieji buvo primiršti, ir nuo mūsų, jų aspirantų, buvo nuimta „liaudies prie-

šų“ etiketė. Kandidatinę apgyniau tik 1979 m., 1992 m. daktaro disertaciją. Tada jau atsirado kitų politinių „trinčių“ dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Bet jos jau buvo skaudesnės pačioje Lietuvoje, negu mokslininkų santykiuose su Rusijos mokslininkais.

O Lietuvoje Mokslinės ir techninės informacijos ir techninės ekonominės

analizės institutas, Lietuvai atgavus nepriklausomybę buvo tas, kurį uždarė pirmiausiai. Ryškiai žydėjusi mokslo šaka, jungusi kelis tūkstančius darbuotojų ir mokslininkų, apgynusių disertacijas informatikos srityje... nuvyto. Istorijoje liko tik jų pėdsakai, viltys, darbai ir svajonės.

Atkelta iš 10 p.

lonumų ir sukėliau galvos skausmą ilgiems metams. Tą sužinojau praslinkus nemažai laiko visai atsitiktinai iš paties J. Balkevičiaus. Jau abu buvome nebetvarkaraštininkai, rodos, jau ir universitete nebedirbau, tik dažnai užėdavau – universitetas man mielas iki šiol – jaučiuosi lyg namie. Galbūt užėjau pavalgyti į „Žaltvykslę“, gerai neprisimenu. Pamatęs mane Prodekanas užkalbino. Įsišnekėjome. Susirūpinęs tarė:

– Vienas rūpestis, viena mįslė neduoda man ramybės. Aš visą laiką galvoju, kad manęs niekas nebijo, todėl katedros vedėjas Lionginas Pažūsis paklausė, ar jie turi leidimą dalyvauti šiame renginyje ir kaip jie apie tas krikštynas sužinojo? Šie atsakė, kad

Grupė	ANGŲ KALBOS IR LITERATŪROS spec. II k.					
	II k. 1 gr.	II k. 2 gr.	II k. 3 gr.	II k. 4 gr.	II k. 5 gr.	II k. 6 gr.
SEPTINTADENIS 9.15 - 10.35	Leckia v.d. Kilišytė 85	Praktinė gramatika d. Šobilas 142	Leckia v.d. Starckauskaitė 86	Vokiečių kalba d. Švikilienė 126	Leckia v.d. Pareigytė 126	Vokiečių kalba v.d. Starckauskaitė 114
10.45 - 12.05	Praktinė gramatika d. Maršonaitė 86	Leckia v.d. Pareigytė 85	Praktinė gramatika v.d. Šobilas 142	Leckia v.d. Kilišytė 126	Praktinė gramatika d. Šobilas 127	Leckia v.d. Starckauskaitė 125
12.15 - 13.35						
14.45 - 16.05	Užsiėmimo		Literatūra doc. Kusaitis 116		Lektija	
PRANCŪZŲ 9.15 - 10.35	Vokiečių kalba d. Andrikytė 142	Leckia v.d. Pareigytė 86	Leckia v.d. Starckauskaitė 142	Leckia v.d. Kilišytė 126	Gręž doc. Stepanavičius 92	Kalba
10.45 - 12.05	Leckia v.d. Kilišytė 85	Vokiečių kalba d. Andrikytė 142	Gręž doc. Stepanavičius 119	Kalba	Leckia v.d. Pareigytė 87	Leckia v.d. Starckauskaitė 112
12.15 - 13.35	Gręž doc. Stepanavičius 145	Vokiečių kalba d. Švikilienė 113	Praktinė gramatika v.d. Šobilas 146	Vokiečių kalba v.d. Starckauskaitė 127	Praktinė gramatika v.d. Šobilas 142	
17.00 - 18.20	Fizinis lavinimas		Fizinis lavinimas		Fizinis lavinimas	
18.30 - 19.55	Debatinis literatūros v.d. Šobilas 83		Kalba		Medicina 9.00 - 13.00 III klasėms ligoninė	
10.45 - 12.05	Leckia v.d. Kilišytė 142	Leckia v.d. Pareigytė 86	Praktinė gramatika v.d. Šobilas 142			
12.15 - 13.35		Praktinė gramatika doc. Pareigytė 85	Leckia v.d. Starckauskaitė 142			

Taip atrodė Irenos Bilevičiūtės sudaryti tvarkaraščiai

leidimo jie neturi, net nežinojo, kad reikia. Skelbimą pamatė kiemelyje – jis buvo parašytas angliškai ir praeinančiųjų klausė, kur tai vyks, bet jų nesupratę. Manau, – svarsto docentas, – kad praeiviai arba nesupratę, arba nenorėję

suprasti. Toliau jie aiškino, kad ėjusi pro šalį moteris (taigi ne studentė!) ir ją užkalbinę, o ši paklaususi, kas mes tokie. Pasakėme, kad Amerikos baletas, sakė, girdėjusi baletą atvykus. Tada paklausėme, ar mes galime tame

vakare dalyvauti, ji atsakiusi, kad galime ir paaiškino, kur vyks ir kaip ten patekti. Apie tai sužinojo prorektorius B. Sudavičius ir prodekanai J. Balkevičiui, kitaip sakant, man, ir katedros vedėjui L. Pažūsiui liepė išsiaiškinti, kas ta moteris.

Dabar juokas ima, nes iš tiesų kaip prancūzų filmuose: „Cherchez la femme!“ (pranc. Ieškokite moters!) – tikras detektyvas!

– Aš kalbėjau, – pasakojo toliau docentas, po vieną pasikvietęs su visomis užsienio kalbų dėstytojoms, visomis užsienio kalbų katedrų laborantėmis, sakiau, kad pasakytų tik man – tai liks žinoma tik mudviem. Man tiesiog įdomu žinoti – kuri. Nė viena nei tada, nei vėliau neprisipažino. Katedros vedėjas susilaukė papeikimo. Neįprasta mįslė. Šyptelėjusi pasakiau: – Negirdėjau, kad tada būta tiek triukšmo. Kodėl manęs nepaklausėte? Būčiau iš karto prisipažinusi. Bet tie Amerikos šokėjai neteisūs: aš nesakiau, kad galima. Aš pasakiau „maybe“ (galbūt). Bet nuvedžiau juos į Daukanto kiemelį, parodžiau duris,

pasakiau, kad reikia užlipti į antrą aukštą, paėjėti, nusileisti laiptais ir bus „Žaltvykslė“. Taip, aš paklausiau, iš kur jie atvykę, sakėsi – Amerikos baletas. Apie to baleto gastroles Vilniuje buvau girdėjusi.

– Jūs, Irute, – negaliu patikėti! Tokia mintis man nešovė galvon.

– Gailiuosi, kad turėjote tiek nemalonumų, bet reikėjo manęs paklausti ar bent prasitarti, aš pati būčiau nuėjusi pas Sudavičių. Gal ir niekas nežinojo, kad mokykloje aš mokiausi anglų kalbos, bet visas dekanatas žinojo, kad lankau anglų kalbos kursus. Ačiū Jums, misteriai A. Tupe, ne veltui mokėte – amerikiečiams viską gerai paaiškinau, jei susirado „Žaltvykslę“, kurios pavadinimo niekaip negalėjo išgirsti.

– Ačiū, Irute, neįsivaizduojate, kaip palengvinote man gyvenimą. Akmuo nusirito nuo širdies. Tos moterys sakė tiesą: jos manęs nei bijojo, nei melavo, vis dėlto pasitikėjo.

Vėlyva išpažintis, bet geriau vėliau negu niekad...

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus mokslo darbuotojų pareigoms užimti:

- Botanikos instituto Ekonominės botanikos laboratorijoje (1 pareigybė, 1 etatas),
- Botanikos instituto Biodestruktorių tyrimo laboratorijoje (1 pareigybė, 1 etatas),
- Geologijos ir geografijos instituto Klimato ir vandens tyrimų laboratorijoje (1 pareigybė, 0,5 etato).

Reikalavimai pretendentes:

į mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti mokslininkai, kurie paskelbė ne mažiau kaip 3 mokslinius straipsnius tarptautiniuose mokslo leidiniuose ir ne mažiau kaip 2 mokslinius straipsnius *Thomson Reuters Master Journal List* sąrašo ir jų aplinkos leidiniuose, iš jų po 1 atitinkamą mokslinį straipsnį per paskutinių 5 darbo metų laikotarpį. Paskelbė ne mažiau kaip 2 mokslo populiarinimo straipsnius, jų paskelbė ir per paskutinių 5 darbo metų laikotarpį.

(Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašo 4.2 punktą).

Vertinant pretendentes, taikomi pretendentes vertinamų darbų atitikmenys Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašo 5–8 punktuose nustatyta tvarka.

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus jaunesniųjų mokslo darbuotojų pareigoms užimti:

- Botanikos instituto Augalų fiziologijos laboratorijoje (1 pareigybė, 1 etatas),
- Botanikos instituto Hidrobotanikos laboratorijoje (2 pareigybės, 2 etatai),
- Ekologijos instituto Genotoksikologijos laboratorijoje (2 pareigybės, 2 etatai),
- Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijoje (1 pareigybė, 1 etatas).

Reikalavimai pretendentes:

į jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigas gali pretenduoti asmenys, turintys ne žemesnį kaip magistro kvalifikacinį laipsnį ar jam prilygintą aukštojo mokslo kvalifikaciją ir kurie paskelbė bent 1 mokslinį straipsnį *Thomson Reuters Master Journal List* sąrašo ir jų aplinkos leidiniuose per paskutinių 5 darbo metų laikotarpį.

(Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašo 4.4 punktą).

Vertinant pretendentes, taikomi pretendentes vertinamų darbų atitikmenys Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojų pareigybių kvalifikacinių reikalavimų aprašo 5–8 punktuose nustatyta tvarka.

Asmenys, pageidaujantys dalyvauti konkurse, pateikia šiuos dokumentus:

1. Prašymą dalyvauti konkurse, nurodant, į kurias pareigas pretenduojama;
2. Asmens tapatybę įrodantį dokumentą ir jo kopiją;
3. Gyvenimo aprašymą;
4. Išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją liudijančius dokumentus ir jų kopijas;
5. Valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą (jei turi) ir jo kopiją;
6. Šaukiamojo amžiaus asmenims – karo prievolinko statusą liudijantį dokumentą, kario arba šauktinio liudijimą;
7. Asmeninių privalumų sąrašą, kuriame pretendentes laisva forma nurodo savo įgūdžius ir dalykines savybes;
8. Mokslinių straipsnių sąrašą;
9. Kitus sąrašus, atitinkančius pareigybes, į kurią pretenduojama, reikalavimus.

Adresas dokumentams teikti: Akademijos g. 2, Vilnius, 212 kab. Pasiteirauti: Tel. 8 5 272 9898, el. p. rita.baliuleviciute@gamtostyrimai.lt Dokumentų pateikimo terminas: 2013-11-15. Daugiau informacijos: www.gamtostyrimai.lt

Profesorius Romualdas Ginevičius apdovanotas garbės ordinu už tarptautinių mokslinių ryšių skatinimą ir stiprinimą

Ukrainoje apdovanotas VGTU profesorius

Buvęs Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) rektorius Romualdas Ginevičius šiemet jau ketvirtą kartą dalyvavo tarptautinėje Donecko nacionalinio technikos universiteto organizuotoje konferencijoje. Jos metu profesorius buvo apdovanotas už tarptautinių mokslinių ryšių skatinimą ir stiprinimą.

Sevastopolyje vykusioje konferencijoje „Mašinų gamyba ir technosfera XXI amžiuje“ R. Ginevičius skaitė pranešimą apie specialistų rengimo problemas technikos universitetuose. VGTU mokslininkas aptarė, kokių reikalavimų iškyla universitetams, bandantiems prisitaikyti prie nuolat kintančių rinkos sąlygų, kokias kompetencijas studijų metu svarbu įgyti studentams ir kaip išmatuoti aukštųjų mokyklų darbo kokybę.

VGTU profesorius garbės ordiną už tarptautinių mokslinių ryšių stiprinimą įteikė viena konferencijos organizatorių – Tarp-

tautinė mašinų gamybos asociacija. Jubiliejinėje 20-ojoje konferencijoje pranešimus skaitė mokslininkai ir verslo atstovai iš daugiau nei dešimties pasaulio šalių.

Donecko nacionalinis technikos universitetas – vienas iš daugiau nei 410-ies VGTU užsienio partnerių, su kuriais aktyviai bendradarbiaujama tiek studentų, tiek akademinio personalo mainų srityje. 2012 m. iš viso beveik 20 proc. visų VGTU darbuotojų buvo išvykę į užsienį skaityti paskaitų, dalyvauti tarptautinėse konferencijose, seminaruose ar mokslo projektų partnerių susitikimuose.

Agnė Mažeikytė

Viešosios komunikacijos direkcija
Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Mokslininkų dėmesys vaikų sveikatos problemoms

Lietuvos mokslų akademijos visuotiniame narių susirinkime nuskambėjo net du pranešimai apie vaikų sveikatą. Londono universiteto „Imperial College“ Pediatrijos katedros vadovas profesorius Endriu Bušas (Andrew Bush), kuris buvo inauguruotas Lietuvos mokslų akademijos užsienio nariu, pristatė vaikų kvėpavimo sistemos ligų tyrimų evoliuciją, o Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Vaikų ligų klinikos profesorius Arūnas Valiulis apžvelgė vaikų sveikatos priežiūros tendencijas ir problemas Lietuvoje ir Europoje Sąjungoje.

Svarbūs pirmieji metai

Pirmieji gyvenimo metai labai svarbūs, nuo jų priklauso žmogaus sveikata ateityje. E. Bušas atkreipia dėmesį, kad kvėpavimo takų pokyčiai, įvykstantys iki ketverių metų, gali būti negrįžtami ir išlikti visam gyvenimui.

A. Valiulio teigimu, pirmaisiais gyvenimo metais virusinėms ligoms serga daugelis vaikų, tačiau trečdalis vargina dusulys. Jei sergant virusine liga kūdikystėje pasireiškė dusulys, net po daugelio metų išlieka rizika susirgti lėtine obstrukcine plaučių liga, todėl tokiems žmonėms daug pavojingesni šios ligos rizikos veiksniai, tokie kaip rūkymas.

Nors labai svarbu surinkti kuo daugiau duomenų apie vaikų ligas pirmaisiais gyvenimo metais, tačiau, anot E. Bušo, dėl etinių priežasčių vaikų plaučių ligų tyrimai – tikras iššūkis. Pvz., suaugusiam bronchoskopiją galima atlikti gavus jo sutikimą, o vaikui –

tik tuo atveju, jei jam bus klinikinės naudos. Be to, tiriant vaikų kvėpavimo ligas negalima jų traktuoti kaip suaugusiųjų.

Svečias iš Didžiosios Britanijos taip pat aptarė galimybes gydant bronchų astmą pasitelkti vitaminą D. Mokslininkai nustatė, kad žema vitamino D koncentracija organizme padidina šios ligos riziką, tačiau kol kas jo vaidmuo siekiant išvengti astmos nėra iki galo išnagrinėtas.

Statistika neramina

Anot A. Valiulio, Lietuvoje vos 15 proc. 9–12 klasių mokinių yra visiškai sveiki. Kuo aukštesnė klasė, tuo daugiau nuo fizinio lavinimo pamokų atleistų vaikų: tik kas antras 11–15 metų berniukas ir kas penkta mergaitė yra pakankamai fiziškai aktyvūs.

Šiuo metu Europoje dirba daugiau kaip 82 tūkst. vaikų gydytojų, iš jų 40 proc. – pirminės priežiūros srityje. Deja, situacija Lietuvoje nedžiugina. Uždraudus pediatrams savarankiškai teikti pirminio sveikatos priežiūros lygio paslaugas, labai sumenko jų ruošimas aukštesiose mokyklose. Vidutinis vaikų gydytojų amžius Lietuvoje sparčiai artėja prie 60 metų.

A. Valiulio teigimu, skubotai įdiegta šeimos gydytojo sistema pirminėje vaikų sveikatos priežiūros grandyje pavertė įkaitais ir vaikus, kurie negauna pakankamai kvalifikuotos pagalbos, ir gydytojus, kurie privalo išmanyti skirtingo amžiaus pacientų ligas. Palyginti su anksčiau veikusia pediatrine sistema, ji ne tik prastesnės kokybės, bet ir kainuoja brangiau. A. Valiulis pristatė naujo vaikų

Kuriame Lietuvos ateitį

sveikatos priežiūros modelio projektą, kuris leistų vaikų gydytojui savarankiškai teikti antrines ir pirmines vaikų sveikatos priežiūros, o taip pat trumpalaikio stebėjimo paslaugas.

Paskaitos apie vaikų sveikatą Lietuvos mokslų akademijoje skaitytos įgyvendinant projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo priemonių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas“. Pagal jį taip pat sukurtas penkiolikos vaizdo reportažų ciklas „Mokslas iš arti“, leidžiama mokslo populiarinimo knygų serija „Mokslas visiems“. Vaizdo reportažus ir knygas galite rasti Lietuvos mokslų akademijos interneto svetainėje www.lma.lt.

Minėtą projektą Lietuvos mokslų akademija įgyvendina kartu su partneriais pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 3 prioriteto „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ priemonę „Žinių apie mokslą ir technologijas gilinimas ir sklaida tarp mokinių ir jaunimo bei lyčių lygybės moksle skatinimas“. Jis finansuojamas Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto lėšomis.

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ projektui „Mokslui, kultūrai, visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2013 m. skyrė 65 tūkst. Lt.

„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas
Stilistė Jurgita Radzevičiūtė
Dizainerė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Patarejai: Jonas Jasaitis, Antanas Kulakauskas, Vladimiras Novosadas,
Jonas Puodžius, Alfonsas Ramonas, Juras Ulbikas, Edmundas Kazimieras Zavadskas.
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 01118 Vilnius
El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8 5) 212 1235.

Laikraštis internete: <http://mokslasplus.lt/mokslo-lietuva>

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://mokslasplus.lt/mokslo-lietuva> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijai.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 550 egz.